

Vliv počítačové komunikace na sociální komunikaci ve třídě

Ing. Veronika Miturová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Veronika Miturová**
Osobní číslo: **H130342**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů pro SŠ**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv počítačové komunikace na sociální komunikaci ve třídě**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše, vztahující se ke komunikaci žáků ve třídě na střední škole.
Zpracování teoretických východisek o pedagogické komunikaci, sociální komunikaci a počítačové komunikaci.
Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi střední školy.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Peter. Učitel a žáci v komunikaci. Vyd. 1. Brno: Paido, 2005, 165 s. ISBN 80-731-5104-9

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-717-8927-5

MAZER, Joseph P., Richard E. MURPHY a Cheri J. SIMONDS. I'll See You On "Facebook": The Effects of Computer-Mediated Teacher Self-Disclosure on Student Motivation, Affective Learning, and Classroom Climate. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 293 s. ISBN 10.1080/03634520601009710.

NELEŠOVSKÁ, Alena. Pedagogická komunikace v teorii a praxi. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 171 s. ISBN 80-247-0738-1.

ŠEĐOVÁ, Klára, Roman ŠVARŤÍČEK a Zuzana ŠALAMOUNOVÁ. Komunikace ve školní třídě. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 293 s. ISBN 978-802-6200-857.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Hana Navrátilová
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

28. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 28. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2015

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na vliv počítačové komunikace na sociální komunikaci ve třídě na střední škole. Cílem je prozkoumat, jak je komunikace mezi učiteli a žáky ovlivněna využíváním počítačové komunikace. Výzkum byl uskutečněn formou techniky dotazníku mezi žáky maturitních oborů středních škol.

Teoretická část pojednává o oblastech komunikace sociální a komunikace počítačové. Je zde zařazena kapitola o školních komunikačních systémech nejčastěji využívaných v českém školství. Poslední kapitola se zabývá vlivy počítačové komunikace na sociální komunikaci.

V praktické části je zhodnoceny výsledky výzkumného šetření, které probíhalo anonymně pomocí dotazníků.

Klíčová slova: komunikace, sociální komunikace, pedagogická komunikace, počítačová komunikace

ABSTRACT

Bachelor thesis is focused on the influence of electronic communication on social communication in the classroom in secondary school. The aim is to explore how communication between teachers and student affected by, the use of electronic communication. The research was conducted in the form of a questionnaire techniques among student of secondary schools graduation courses.

The theoretical part deals with the areas of social communication and electronic communication. There is a chapter about school communication systems most commonly used in Czech schools. The last chapter deals with the influence of electronic communication on social communication.

In the practical part of the research is to evaluate the results of a survey conducted anonymously using questionnaires.

Keywords: communication, social communication, pedagogical communication, Computers communication

Děkuji Mgr. Haně Navrátilové za odborné vedení práce, poskytování rad, připomínek a především za obětavost, se kterou mi radila při vypracovávání mé bakalářské práce.

Mé poděkování patří také všem žákům středních škol, kteří mi pomáhali při výzkumu. Děkuji jim zejména za ochotu, se kterou přistupovali k vyplňování dotazníků.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1. KOMUNIKACE	11
1.1 KOMUNIKACE.....	11
1.1.1 Oblasti komunikace.....	12
1.1.1.1 Formální komunikace	12
1.1.1.2 Neformální komunikace	12
1.1.2 Modality komunikačního kontextu	12
1.2 SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE	13
1.2.1 Složky sociální komunikace.....	13
1.2.1.1 Fyzické prostředí.....	13
1.2.1.2 Komunikační záměr.....	13
1.3 PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE	14
1.3.1 Výuková komunikace.....	15
1.3.1.1 Komunikace ve vyučování.....	15
1.3.2 Verbální komunikace	15
1.3.3 Neverbální komunikace	16
1.3.4 Komunikace činem.....	17
2. POČÍTAČOVÁ KOMUNIKACE NA STŘEDNÍ ŠKOLE	18
2.1 POČÍTAČOVÁ KOMUNIKACE (CMC)	18
2.1.1 Způsoby počítačové komunikace	18
2.2 INOVACE S TECHNOLOGIÍ BUDOUCNOSTI	19
2.3 ICT VE ŠKOLÁCH.....	19
2.4 VLIV UŽITÍ POČÍTAČOVÉ KOMUNIKACE NA SOCIÁLNÍ KOMUNIKACI.....	20
3. ELEKTRONICKÉ ŠKOLNÍ SYSTÉMY	24
3.1 ŠKOLA ONLINE	24
3.2 IŠKOLA.....	25
3.3 MOODLE.....	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
4. PŘÍPRAVA VÝZKUMU	27
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	27
4.2 CÍL VÝZKUMU	27
4.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	27
4.4 HYPOTÉZY.....	28
4.5 METODA VÝZKUMU.....	29
4.5.1 Dotazníková metoda.....	29
4.6 SBĚR DAT	30
5. INTERPRETACE A ANALÝZA DAT	31

5.1	ANALÝZA DEMOGRAFICKÝCH POLOŽEK	31
5.2	ANALÝZA VÝZKUMNÝCH POLOŽEK	31
5.3	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	50
5.4	ZÁVĚREČNÉ SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	54
5.5	NÁVRHY A DOPORUČENÍ	56
ZÁVĚR		57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		58
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		61
SEZNAM OBRÁZKŮ		62
SEZNAM TABULEK.....		63
SEZNAM PŘÍLOH.....		65

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce je vliv elektronické komunikace na sociální komunikaci ve škole. Téma jsem si vybrala, protože mě zaujal postoj učitelů a žáků k používání elektronické komunikace. Mnou oslovení učitelé se velmi rozcházelí v názorech. Někteří zastávali názor, že jejich snaha je v podstatě zbytečná, protože žáci si jejich emaily nečtou. Případně se žáci nenamáhají například vytisknout si materiály, které jim byly touto cestou zaslány. Druzí naopak oponovali, že žáci tento druh komunikace vítají, protože jim to usnadňuje studium a šetří čas.

V dnešní době je jen málo škol, které nevyužívají některý ze školních systémů, které jsou často nástrojem manažerským, ale i informačním a vzdělávacím. Pak jen záleží, jaký systém škola vybere a jak jej přijmou žáci. Informace, které jsou dostupné v tištěných i v elektronických médiích, často zmiňují, že studenti nevyužívají potenciál takovýchto systémů. Otázka je, zda mají zájem studovat, či jenom ve škole přežívají, anebo neumí efektivně využívat systémy z důvodu jejich neznalosti ovládní. Na tuto otázku ale v této práci odpovídat nebudu.

V médiích se stále vyskytují zprávy, že žáci přestávají slovně komunikovat, mají problémy s vyjadřováním, anebo mají malou slovní zásobou. Většinou je poukazováno na následky dnešní doby, kdy se stále ve větší míře využívají možnosti elektronické komunikace. Rostoucí obliba takovéto komunikace vyplývá z technologických a módních trendů, ale v neposlední řadě hlavně ze zjednodušení a zrychlení vzájemné komunikace.

Cílem práce je tedy zjistit, zda elektronická komunikace ovlivňuje sociální komunikaci ve třídách středních škol. A pokud ano, jak? Na tuto otázku snad budu částečně moci odpovědět.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. KOMUNIKACE

1.1 Komunikace

Komunikace dle technického pojetí je označením, pod kterým si lze představovat civilizační prvky, jako jsou silnice, železnice, telefon, fax, počítačové připojení apod. To vše totiž v technickém slova smyslu do komunikace patří také. Komunikace je spojení, dorozumívání a můžeme jí chápat jako technický či lidský signál. (Bednaříková, 2008, s. 12 - 13)

Dle Waclawicka a dalších představitelů paloaltské školy lze komunikaci vnímat jako médium pozorovatelných manifestací lidských vztahů. Komunikace není brána jako řeč, ale jako veškeré chování. Tedy pokud se k někomu otočíme zády a tím naznačíme svůj nezáměr komunikovat, měli bychom si uvědomit, že již komunikujeme.

Tito autoři svou teorii rozvinuli v tom smyslu, že je možné u každé komunikace hovořit o třech prvcích: syntaxi, sémantice a pragmatice.

Syntax sleduje především komunikační kanály mezi komunikujícími, způsoby kódování a dekodování, včetně rušivých vlivů.

Sémantika je zaměřená na porozumění významu slov, hlavně na shodu nebo neshodu ve vztahu mluvčí - příjemce.

Pragmatika se zaměřuje na vztah komunikujících v daném kontextu a místo odehrávání komunikace. Její funkcí je rozebírání různých možností v průběhu komunikace - ovlivňování, přesvědčování, přijímání nebo odmítání sebepojetí účastníků komunikace. (Juříčková, 2008, s. 9)

Podle Watzlawicka (2011) nelze nekomunikovat. Ke komunikaci dochází i tehdy, kdy si komunikovat nepřejeme. Například pokud žák při dotazu učitele neodpoví, neznamená, že učiteli nic nesdělil. Naopak učitel přijal od žáka sdělení, že žák neví odpověď, nebo odpírá poslušnost učiteli. Což tedy znamená, že žák je aktivním komunikátorem.

Komunikace ve výuce není jen základem pedagogických procesů, ale také má význam sociální. Tedy se tím rozumí, že jejím prostřednictvím se vytváří a definují mezilidské vztahy. Komunikace totiž obsahuje nejenom stránku obsahovou, ale i vztahovou rovinu. Z komunikace tak lze vyčíst, jak mluvčí vnímá adresáta a jak vidí jejich vzájemný vztah. (Šedřová a kol, 2012, s. 20 – 21)

1.1.1 Oblasti komunikace

1.1.1.1 Formální komunikace

Formální komunikace je primárně určená pro úřední styk mezi jednotlivými stranami. Tento způsob komunikace využívají osoby či organizace, které mají oprávnění vydávat příkazy a pokyny dle svých kompetencí.

Úroveň formální komunikace vytváří příznivé nebo nepříznivé klima. Buď vzniká pocit potřebné informovanosti a pocit jistoty a uspokojení, nebo pocit nedostatku informací, nejistoty, nedorozumění a chyby. (Střížová, 2006, s. 26 – 28)

Se zvětšujícími organizačními strukturami roste složitost formální komunikace. Ve školní praxi to může znamenat, že čím více učitelů zadává žákovi pokyny a příkazy, tím více je žák zahlcen požadavky na jejich splnění. Zvyšuje se tak riziko jejich nesplnění, opomenutí nebo jejich nesprávného pochopení. Pro bližší vysvětlení lze říci, že pokud žák dostane určité instrukce týkající se jedné činnosti vícekrát, a ty instrukce nejsou shodné, je možné, že žák je nepochopí správně. Proto se na řadě škol zavádí jednotný elektronický informační systém pro žáky, kde mohou zjistit přesné znění pokynů a oznámení školy, bez zkreslení informací ze strany vyučujících. (Střížová, 2006, s. 26 - 28)

1.1.1.2 Neformální komunikace

Neformální komunikace je komunikace ve společenském styku. Vytváří se na základě náhodných kontaktů i v běžné konverzaci. Neformální komunikací lze přenášet zprávy mezi jednotlivými účastníky, může se jednat například o předání podložených nebo nepodložených zpráv, osobní interpretací faktů, předávání zkušeností, ale dochází zde i k určité míře zkreslenosti obsahu. (Střížová, 2006, s. 26 – 28)

1.1.2 Modality komunikačního kontextu

Komunikace se ve všech oblastech odehrává v určitém kontextu, který je ovlivňován řadou faktorů:

- Fyzické – čas, prostor
- Psychologické – emoce, vztahy, význam komunikace
- Kulturní – prostředí, výchova, náboženství, tradice, gender,...

Komunikační kontext má určité proměnné, které zasahují do komunikačního procesu. Ve vzdělávacím procesu jsou vymezeny sociální role a jsou zde předem dohodnutá pravidla komunikace daná učebním stylem jednotlivých vyučujících nebo školními pravidly:

- Kdo s kým bude komunikovat
- Kde bude komunikace probíhat
- Kdo bude iniciátorem komunikace
- Jakým směrem půjdou informace k jednotlivým komunikujícím
- Jaký bude rozsah a frekvence komunikace
- Jakým způsobem bude probíhat komunikace
- Jaký bude obsah komunikace (Juříčková, 2008, s. 17 – 19)

1.2 Sociální komunikace

Sociální komunikace teoreticky popisuje a zkoumá interpersonální komunikaci. Při sociální komunikaci má význam hlavně kvalitativní stránka informace, tedy to jaký vliv má informace na člověka, na jeho vědomosti, názory, postoje, potřeby, očekávání, chování a konání. Komunikace totiž vyjadřuje i momentální nálady a pocity mluvčích. To znamená, že se do informace promítají i afektivní a vztahové prvky. (Juříčková, 2008, s. 17 – 19)

1.2.1 Složky sociální komunikace

1.2.1.1 Fyzické prostředí

Komunikace se výrazně liší místem, kde se zrovna odehrává. Rozdíl mezi komunikací doma, v práci, ve škole a na nejrůznějších veřejných místech má odlišnosti. Prostředí může tedy ovlivnit frekvenci a obsah komunikace.

Ve škole často hrají významnou roli vybavení a rozměry třídy, ale i rozmístění žáků, kdy žák může při klasickém rozmístění lavic reagovat i komunikovat jinak, než při umístěním netradičním. Velká míra ovlivnění komunikace také spočívá v participaci na straně učitele a na straně žáků. (Juříčková, 2008, s. 17 – 19)

1.2.1.2 Komunikační záměr

Komunikujeme, abychom dosáhli určitého cíle. Proto musí mít komunikace nějaký záměr, ať již vysvětlující, poučný, přesvědčovací, řešící konflikt, vyjednávací apod. Většina těchto záměrů se realizuje i ve školním prostředí. (Gavora, 2005, s. 14 – 15)

1.3 Pedagogická komunikace

Pedagogická komunikace má mnoho definic, které se od sebe liší z různých hledisek pochopení diferencovaného obsahu a rozsahu. Lze ji považovat ze součást sociální komunikace, přičemž se jedná o komunikaci založenou na splnění určitých pedagogických cílů – výchovy a vzdělávání.

Pedagogická komunikace je výměna informací mezi účastníky výchovně – vzdělávacích cílů. Pedagogická komunikace se řídí osobitými pravidly, která určují pravomoci jejich účastníků. (Gavora, 1988, s. 22)

Z toho plyne, že pedagogická komunikace je zaměřená na výchovně vzdělávací proces, ve kterém sleduje výměnu informací mezi vychovatelem a vychovávaným při naplňování výchovně vzdělávacích cílů.

Pedagogická komunikace se odehrává všude, kde je člověk vychováván nebo učen. Znamená to tedy, že k tomuto procesu dochází i v rodině, pracovním kolektivu atd.

Mezi hlavní aspekty pedagogické komunikace patří:

- Intencionální aspekty – probíhají s určitým záměrem
- Kognitivní aspekty – zahrnují funkci poznávání
- Motivační aspekty – psychologický efekt
- Regulační aspekty – vymezení, určení pravidel

Pedagogickou komunikaci nelze uskutečňovat bez vzájemné spolupráce vyučujících a žáků. Pokud má žák k dispozici jen knihy a podobný učební materiál, bez pomoci vyučujícího, který by ho upozornil na nedostatky či špatné pochopení učiva, by pravděpodobně neaplňoval obecné výchovně vzdělávací cíle.

Již J. A. Komenský vyjádřil myšlenku, která popisuje pedagogickou komunikaci podobně, jako ji koncipoval J. Gric v pěti bodech:

- Princip kooperace – spolupráce s partnery
- Maxima kvantity – dostatečné informace
- Maxima kvality – neříkat nepravdy a nepodložené informace
- Maxima relevance – informace důležité a vhodné k tématu
- Maxima způsobu – jasné a přesné vyjadřování (Křivohlavý, Mareš, 1995, s. 25)

1.3.1 Výuková komunikace

Výuková komunikace probíhá mezi učitelem a žáky během vyučovací jednotky. Je chápána jako výměna sdělení mezi žáky a učitelem.

Podle Průchy (2009) má výukové komunikace následující specifikace:

- 1) Sled komunikačních situací a aktů pomocí verbální a neverbální stránky komunikace
- 2) Řízena učitelem a vyznačuje se specifickými pravidly, které vymezují role a pravomoci komunikátorů.
- 3) Plní funkci sloužící k prezentaci učiva, k řízení třídy, uskutečňují se díky ní výchovné a vzdělávací cíle. Dále slouží k navazování vztahů mezi učitelem a žáky.
- 4) Tvoří konkrétní psychosociální klima ve třídě, zároveň je tímto klimatem ovlivňována. (Šed'ová a kol., 2012, s. 18 – 20)

1.3.1.1 Komunikace ve vyučování

Komunikace je základ realizace výchovy a vzdělávání žáků pomocí verbálních a neverbálních projevů učitele a žáků. Bez komunikace by tato realizace nebyla možná.

Výchovně-vzdělávací cíl, obsah a metody vystupují ve vyučování pouze zprostředkovaně, v podobě verbálních a neverbálních projevů účastníků. Učitel transformuje výchovně-vzdělávací cíl do komunikačních záměrů. Zvažuje aspekty svého vyjadřování a aspekty vyjadřování žáků, tzn. obsah a formu sdělení.

Komunikační záměr vychází z výchovně-vzdělávacího cíle a je mu podřízen. Komunikační záměr je operativně orientován na žáka, oproti výchovně-vzdělávacímu cíli, který má globální charakter a je stanoven dopředu, před začátkem školního roku.

Komunikace ve vyučování má žáky seznámit s učivem. Obsah učiva totiž představuje soubor poznatků, dovedností, návyků, postojů atd., který je realizován pomocí verbální a neverbální komunikace učitele. Podoba komunikace závisí na mnoha okolnostech - situaci ve třídě, psychický stav, zdravotní stav a připravenost komunikantů. (Gavora, 2005, s. 25)

1.3.2 Verbální komunikace

Pedagogická verbální komunikace se skládá z formální a obsahové stránky.

Formální stránka

- nelze postihnout v písemném sdělení,

- v mluveném projevu se nelze bez ní obejít
- soustředění na způsob sdělení (paralingvistické prostředky)
(Kalhous a Obst, 2009, s. 255), (Mareš a Křivohlavý, 1990, s. 28 - 31).

Obsahová stránka

- vyznačuje se věcnou správností, přesností, srozumitelností a přiměřeností pro komunikanty,
- stručností a jazykovou správností (Kalhous a Obst, 2009, s. 255).

Verbální složka komunikace je ve škole velmi významná. Slovní sdělení je pro učitele základním prostředkem pro realizaci výchovně-vzdělávacího cíle. (Hladílek, 2006, s. 16)

Jazyk neslouží jen jako prostředek pro výměnu informací, ale jeho prostřednictvím učitel a žáci chápou své jednání, činy, následky a porozumí situacím a událostem. Důležitá je vzájemná reakce na verbální projevy zúčastněných. Učitel by měl být dominantním prvkem v komunikaci, a proto by měl vést žáky ke zpřesňování interpretací a k postupné aproximaci správných, zajímavých a vhodných odpovědí. Společně konstruují a zvyšují preciznost verbálního vyjadřování, což je základem společného porozumění. (Gavora, 2005, s. 27 - 29)

1.3.3 Neverbální komunikace

Neverbální komunikace má nezastupitelné místo ve vzájemné komunikaci. Hlavním výrazem je řeč těla. Nebývá vědomá a dochází k ní většinou dříve, než k verbální komunikaci, pomáhá vytvářet obraz o komunikujících.

Mezi složky neverbální komunikace patří:

- Sdělování pohledy
- Mimika
- Gestika
- Posturologie
- Kinezika
- Haptika
- Proxemika
- Úprava zevnějšku

1.3.4 Komunikace činem

Sdělování informací prostřednictvím činů má v komunikaci velký význam. (Nelešovská, 2005, s. 21) Komunikační čin je nejčastěji sled neverbálních aktů, nebo je vyjádřen jako konkrétní chování, záměrné či nezáměrné, v reakci na nějakou situaci. (Bednaříková, 2006, s. 6) Lze tomu rozumět tak, že je to vzájemný postoj komunikantů při jednání. (Kalhous a Obst, 2009, s. 256)

2. POČÍTAČOVÁ KOMUNIKACE NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Marc Prensky, který přirovnává děti přicházející síťové generace k digitálním domorodcům a nás ostatní označuje za digitální imigranty, publikoval v elektronickém časopisu Innovate v březnu 2009 tato slova:

„Technologie samotné nikdy nemohou nahradit intuici, dobrý úsudek, schopnost řešit problémy či morální směřování. V nepředstavitelně komplexní budoucnosti však nebude mít sebeinteligentnější jedinec bez přístupu k nástrojům digitálního světa šanci vyrovnat se třeba i méně schopným účastníkům sítě.“ (Prensky, 2009, s. 1 - 3)

2.1 Počítačová komunikace (CMC)

Zkratka CMC pochází z angličtiny a rozumí se jí počítačově zprostředkovaná komunikace (Computer-Mediated Communication). Počátky počítačové komunikace jsou datovány již od počátku vzniku sítí. Ponejprv se přenášely pouze zprávy, přenášení zvuku a obrazu přišlo později s rozvojem protokolu TCP / IP. (Roubal, 2010, s. 9 - 12)

2.1.1 Způsoby počítačové komunikace

Synchronní způsob komunikace doplňuje reálnou komunikaci – oba účastníci spolu tedy bezprostředně komunikují. Do synchronní elektronické komunikace můžeme zařadit např. chat, ICQ, Skype, VoIP telefonii a jiné.

Asynchronní komunikace v internetovém prostředí se uskutečňuje tak, že není nezbytně nutná okamžitá odezva. Jedná se např. o diskusní fóra, ale hlavně o nejužívanější prostředek elektronické komunikace – email. (Střížová, 2006, s. 153)

Elektronická pošta

Nejrozšířenější druh počítačové komunikace v současné době, velké množství lidí vlastní svou emailovou schránku (pracovní, osobní), ale v některých případech jich vlastní několik. Elektronická pošta vznikla v roce 1965, oficiálně potvrzená zpráva pochází z ARPANETu z roku 1969. Od roku 1971 se začal používat znak @ - zavináč prý zvolen proto, že jej žádný světový jazyk nevyužívá pro jiné účely. (Roubal, 2010, s. 9 - 12)

IP telefonie

IP telefonie, nazývaná VoIP (Voice over Internet Protocol) je synchronní komunikace. Pomocí IP telefonie se přenáší hlas internetovou sítí za pomoci signálu. Nejznámější z počítačových programů je Skype a Viber. (Hoszowski, 2012, s. 1 - 7)

Instant messaging

V případě Instant messagingu se opět jedná o synchronní komunikaci, tedy komunikaci v reálném čase. Do nedávné doby byl nejrozšířenějším programem ICQ. Užívání tohoto programu však rok od roku více upadá především kvůli rozvoji Facebooku, Twitteru a jiných sociálních sítí, které rovněž poskytují služby IM komunikace. Jedním z nejrozšířenějších programů ve světě je Windows Messenger, který je součástí základního balíku programů OS Windows. (Hoszowski, 2012, s. 1 - 7)

2.2 Inovace s technologií budoucnosti

V USA se nyní rozjíždí projekt na středních školách o vývoji školních aplikací pro high-tech novinky, jako jsou „nositelnosti“ od společností Apple, Google, Microsoft, ... Chtějí oslovit tyto firmy, aby pomohly s vývojem chytrých zařízení, které by mohly usnadnit výuku a otevřít nové dosud nepoznané směry ve výchovně-vzdělávacím programu. Při testování technologií by mohly spolupracovat se školami a studenty. Konkrétně by chtěli začít testovat „chytré brýle“ pro využití ve školství. (Prensky, 2014, s. 1 - 3)

2.3 ICT ve školách

Pro učitele představují ICT (Information and Communication Technologies) perspektivní nástroj dobře využitelný ve výuce. Pedagogové přistupují k technologiím většinou pozitivně a optimisticky s vědomím jistých rezerv. Často však pocítují nedostatky v oblastech metodické podpory a rozvoje digitálních kompetencí. Školám technologie usnadňují přístup k informacím, zjednodušují jejich správu a řízení a umožňují jim rychleji se rozvíjet. Ale vyskytují se i případy škol, kdy po určité zkušební době od využívání ICT upustily. Důvodů mají tyto školy určitě více, ale měli bychom se zamyslet, zda není hlavní problém ve špatné propracovanosti, promyšlenosti materiálů a využití ICT. (Tocháček in Brdička, 2010, s. 21 - 23)

V roce 2008 se ve 30 – ti evropských zemích uskutečnila studie STEPS (Study of the Impact of Technology in Primary Schools) s cílem zmapovat situaci v oblasti ICT ve výuce

základních škol a měla za úkol zjistit vliv používání těchto technologií na školy, žáky, učitele a celý výchovně-vzdělávací systém.

Měla zjistit odpovědi na tři hlavní otázky:

- Zda se s využíváním ICT technologií zlepšují znalosti, dovednosti a schopnosti žáků a jak se vyvíjí jejich motivace, sebevědomí a aktivita.
- Jestli má ICT pro žáky a učitele pozitivní dopad.
- Zda učitele podporují implementaci ICT do výuky.

Tento výzkum potvrdil pozitivní vliv na výuku a to tehdy, když bylo využití ICT pečlivě naplánováno a promyšleno. Z výsledků studie také vyplynulo, že se zlepšily studijní výsledky, motivace i sebevědomí žáků a učitelé zaznamenali určitý posun ve svých digitálních kompetencích. Jediný problém pro učitele znamenal určitý pocit nedostatku v metodické podpoře. (Tocháček in Brdička, 2010, s. 21 - 23)

2.4 Vliv užití počítačové komunikace na sociální komunikaci

S rychlým vývojem technologií se mění způsoby, jak se aplikují pravidla pro komunikaci. K nejsilnějším komunikačním prostředkům stále patří osobní kontakt, ale zároveň s rozšiřováním dálkové komunikace v reálném čase, frekvence osobních setkání stále klesá.

Nové technologie dávají možnost operativně vyřešit prakticky cokoli. Otázkou ale zůstává kvalita komunikace. Při používání nových komunikačních technologií vzniká řada problémů v sociální komunikaci.

Často se lze setkat s následujícími situacemi:

1. Častá komunikace přes internet může vést k faktu, že si při osobním setkání není již co říci.
2. Důvod k osobním schůzkám klesá, protože proč se někam obtěžovat cestovat, když lze vše zařídit z pohodlí domova, práce nebo ze školy.
3. Vzniká závislost na technice, často lidé stráví prohlížením internetových stránek mnohé hodiny s tím, že se nedoví žádné relevantní informace. Případně hrají online hry, chatují s přáteli nebo jsou na sociálních sítích a chlubí se nejnovějším objevem nebo myšlenkou. Zahlcení informacemi může ohrožovat myšlenkové pochody, způsobovat těkavost, stres nebo duševní nevyrovnanost.
4. Anonymita – lidé na internetu ztrácí své bariéry, což má za následek volnost ve vzájemných vztazích.

5. Při rychlé verbální komunikaci může nastávat situace, že se jedinec nejasně vyjadřuje či vůbec není schopen verbální komunikace.

Komunikační technologie mohou být, ale také velmi snadno zneužity či dokonce kontrolovány bezpečnostními složkami a jinými institucemi. Nehledě k riziku hackingu, kdy jsou záměrně měněny informace například na internetových stránkách, ojedinělé nebývá ani použití falešného obsahu, falšování emailů, krádeže identit, instalování nebezpečného softwaru do počítačů, a jiné hrozby. (Střížová, 2006, s. 156 – 157)

Největším rizikem jsou ale sami uživatelé a v mnohých případech jejich lehkovážnost či nevyhodnocení potenciálního nebezpečí zcela správně. V komunikaci s žáky středních škol může nastat situace, kdy jim dojde emailová zpráva, která se tváří jako zpráva od vyučujícího, ale nemusí tomu tak být. Může to být nástroj šikany ve třídě, ukradení identity vyučujícího pro možnou kriminální činnost (vydírání, mravní ohrožování,...).

Z několika vybraných studií lze vyvodit, že pokud je žák dobře veden ke správnému a efektnímu používání počítačových technologií umožňující komunikaci, má počítačová komunikace pozitivní vliv na komunikační dovednosti žáka, a dále také na jeho prospěch ve studiu a zájem o studium.

Například Mazer a kol. (2007) uvádí, že v průběhu posledních třiceti let se počítačové sociální sítě rozvíjí a zvyšuje se frekvence jejich využití. Z časových omezení se snižuje množství času pro osobní setkání. Žáci využívají počítačovou komunikaci s učiteli, aby se vyhnuli přímé konfrontaci s učitelem. Často přitom ale dochází k rozvoji osobních vztahů ve větší míře, než při osobním jednání.

Dle studie, kterou prezentovali Tidwell a Walther v roce 2002, žáci používají počítačovou komunikaci pro snížení přímé nejistoty (sebezveřejnění, soukromé záležitosti), než žáci využívající osobní kontakt s učitelem. To znamená, že použití počítačové komunikace (dále jen CMC – Computer-Mediated Communication) by mohlo mít pozitivní vliv na sociální komunikaci ve třídě. Žáci a vyučující vzájemně vnímají různé faktory (písmo, jazyková správnost, oslovení křestním jménem, emotikony) bezprostředně pomocí CMC, které také mohou zvýšit bezprostřednost komunikace. Z toho plyne lepší smýšlení žáků o učiteli, které by mohlo mít vliv na lepší studijní výsledky.

O'Sullivan a kol. (2004) zjistili, že žáci, kteří si zobrazili webové stránky vyučujícího s vysokou úrovní zprostředkované bezprostřednosti, včetně formy samostatného zveřejnění, projevovali vysokou míru motivace a emočního učení, což naznačuje, pozitivní postoje

vůči učitelé. Proto si mohou učitelé zvýšit svou prestiž u žáků, zavedením vhodné formy zveřejňování informací na svých osobních webových stránkách nebo profilech na sociálních sítích.

Mezi nejvíce používané stránky patří v současnosti Facebook, který ve zvětšující se míře používají žáci, učitelé, kolegové, příbuzní, ale i známé organizace a také školy.

Na Facebooku se někteří vyučující snaží o propojení mezilidských vztahů a výchovně – vzdělávacích cílů. Samozřejmě kromě pozitivních stránek se vyskytují i negativní stránky, jako je psaní urážlivých zpráv na zeď, apod.

Žáci mohou vnímat učitelovo používání facebookového profilu, ve smyslu podpůrného prostředku výuky, jako pokus o posílení pozitivních vztahů, což může mít pozitivní vliv na studijní výsledky. Učitelé samozřejmě mohou porušovat očekávání svých studentů a riskovat tak svou důvěryhodnost. Žákovo vnímání důvěryhodnosti učitelů a obsah jejich sdělení může mít vliv na afektivní složku výuky.

Nicméně dle žáků by měl být učitel na sociálních stránkách sám sebou, prozradit na sebe třeba své koníčky, zájmy a podobně. Jinými slovy lze říct, že by učitel měl strategicky odhalit informace o sobě, vkládat obrázky, oblíbené citáty, které by mohly dle názoru učitele pozitivně ovlivnit smýšlení žáků o něm.

Nicméně je zde existující nebezpečí, že na sociálních stránkách, už existují urážlivé profily daného vyučujícího, což může mít špatný vliv na celkové vztahy ve třídě. (Mazer a kol, 2007, s 1- 17.)

Podobně se vyjádřil i Sundararajan (2009), kdy v provedené studii zjistil, že znalost počítačově zprostředkované komunikace má velký vliv. Žáci mohou být při takovéto komunikaci opatrní a váhaví, když neví, co jak říci, jak přizpůsobit obsah svého sdělení počítačovým možnostem. Pokud si žáci nebudou rozvíjet dovednost komunikovat pomocí počítačových technologií, může mít komunikace snížené sociální podněty. Pokud jsou žáci dostatečně obeznámeni s funkcemi a možnostmi počítačové komunikace, komunikují pomocí ní častěji a zvyšují tak své komunikační schopnosti. (Sundararajan, 2009, s. 72 - 84).

Nicméně Sherblom (2013) upozorňuje, že nedostatek znalosti počítačové komunikace snižuje komunikační kompetence účastníka. Důležitou roli zde hraje rozvíjení znalostí a ovládnání počítačových technologií pro komunikační účely.

Několik poznatků o využívání počítačové komunikace žáky uvádí ve své článku Sherblom. (2010)

1. Pokud je nutné diskutovat o důležitých otázkách, mohou účastníci diskuze pocítovat větší důvěru v komunikaci a také o problému mohou uvažovat lépe a pohodlněji ve svém známém prostoru.
2. Žáci by se měli socializovat i pomocí počítačově zprostředkované komunikace, při znalosti konverzační taktiky a strategie. Je dobré vědět, kdy a jak otevřít, či zavřít konverzační téma, jak řídit interakce. Jak zmírnit či zdůraznit neverbální sociální složky komunikace.
3. Žáci mohou trpět obavami z bezpečnosti počítačové komunikace. Časté pocity žáků jsou například nervozita pocit napětí, proto žáci potřebují učitelovu podporu, aby se cítili klidně a uvolněně, a to zejména při použití počítačových technologií pro vzdělávací účely, nikoli pro zábavu.
4. Učitel by měl podporovat žáka při počítačové komunikaci, aby snížil žakovu úzkost a zvýšil motivaci
5. Hlavní vliv na sociální komunikaci ve třídě mají žáci a vyučující, ne počítačová komunikace. (Sherblom, 2013, s. 31 – 39)

3. ELEKTRONICKÉ ŠKOLNÍ SYSTÉMY

Informační a komunikační technologie se vyvíjejí neobyčejně rychle a jejich správné využití přináší významné výhody i v oblasti vzdělávání. S důležitostí a rostoucím vlivem ICT se zvyšují nároky na poskytování ICT služeb uvnitř vzdělávacích institucí, ale i ve vztahu k žákům, studentům, rodičům či partnerům a zřizovatelům.

Zavádění školních informačních systémů začalo v 80. letech minulého století ve Velké Británii a jiných oblastech pod ní spadajících.

Školní informační systém je definován jako soubor lidí, metod a technických prostředků zajišťujících sběr, uchování, analýzu a prezentaci dat, které podávají obraz o fungování v oblasti vzdělávání. (Wikipedia)

Informačními systémy aplikovanými v oblasti vzdělávání se v české terminologii rozumí školní informační systémy.

Informační systém je dnes již součástí každé školy. Školní informační systémy jsou specifickými manažerskými informačními systémy. Školní informační systémy se skládají z jednotlivých prvků, kterými mohou být jednotliví učitelé, žáci, ředitel, rodiče, zřizovatelé škol.

Školní informační systémy jsou využívány pro řízení činnosti škol a umožňují komunikaci interní i externí komunikaci. Jsou aplikovány v širokém spektru výchovně – vzdělávacích institucí.

Při implementaci a užívání školního informačního systému je velmi důležité, aby byl uživateli pozitivně přijat. To lze zajistit výběrem systému, který bude mít jednoduché a přehledné ovládání a obsahovat všechny požadované funkce. (Dostál, 2011, s. 9 - 12)

V této práci se budou vyskytovat pouze systémy, které podporují i komunikaci mezi učiteli a žáky, případně lze v nich zadávat žákům pracovní úkoly, poskytovat elektronické studijní materiály, které mohou být ukládány online. Nebude zde celý výčet funkcí systémů, které využívá škola při správě a řízení, ale budou zde jen uvedeny moduly, které slouží ke komunikaci mezi školou a žákem, nebo umožňují e-learning.

3.1 Škola OnLine

Vzdělávací a informační portál Škola OnLine nabízí komplexní řešení v oblasti informací pro školství. Je určen pro řešení potřeb nejen pedagogů, ale i žáků.

Tato aplikace klade důraz na jednoduchou obsluhu a přehlednost. Žáci mohou přímo v prostředí aplikace zpracovávat úkoly a testy. Přístupný je zde školní email a bezplatné služby Microsoft Office 365.

Učitelé mají možnost přímo do rozvrhu vkládat konkrétní elektronické výukové materiály. Což umožňuje i žákům, kteří se neúčastní výuky (např. z důvodu nemoci,...), sledovat rozsah probíraného učiva. Studenti mohou doplňovat své znalosti i díky propojenosti s portály shromažďujícími digitální studijní materiály. (www.skolaonline.cz)

3.2 iŠkola

System je určen všem základním a středním školám. Tento systém má modul pro interní využití pro školu, ale i pro žáky a jejich rodiče. Žáci v prostředí iŠkoly mají právo přístupu ke svým domácím úkolům, ke svým testům a jejich výsledkům, ke svým výukovým materiálům apod.

Součástí je jejich vlastní email ve tvaru `jmeno.skola@iskola.cz`. Kromě zasílání emailů s upozorněním na zadané aktivity, podporuje aplikace i zasílání sms zpráv s upozorněním. Tato možnost je oproti ostatním systémům ojedinělá. Za zmínku taktéž stojí modul schránka důvěry s možností zasílat anonymně požadavky a stížnosti vedení školy ale i jednotlivým učitelům. (Dostál, 2011, s. 25 - 29); (www.iskola.cz)

3.3 Moodle

Slovo Moodle je zkratka pro Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment.

Moodle je vzdělávací platforma navržena tak, aby poskytovala pedagogům, administrátorům a studentům robustní, bezpečný a integrovaný systém s cílem vytvořit personalizované vzdělávací prostředí.

Umožňuje evidenci studijních výsledků, vkládání a stahování elektronických studijních materiálů, úkolů a jejich plnění. Možnosti tohoto systému jsou neustále rozvíjeny. V současnosti nabízí i možnost diskusního fóra, automatické vyhodnocení testů, ankety, slovníky a databáze. Veškerá činnost zúčastněných se zaznamenává v podrobných protokolech. Tento systém lze doplňovat o další moduly dle požadavků školy, například autentizační modul, komunikační modul, apod. (www.wikipedia.org)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. PŘÍPRAVA VÝZKUMU

4.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na vliv počítačové komunikace na sociální komunikaci ve třídě na střední škole. Technologický pokrok a tlak na zefektivnění výchovně-vzdělávacího programu má za následek rozšiřování počítačové komunikace ve školství. Míra počítačové komunikace může ovlivňovat sociální komunikaci ve třídě i mimo ní.

Při zkoumání tohoto problému jsem se nezaobírala možnostmi negativními, jako je kyberšikana, či zneužívání dat, ale pouze výše zmíněným problémem.

4.2 Cíl výzkumu

Výzkumná otázka: Ovlivňuje počítačová komunikace sociální komunikaci ve třídě?

Dekompozice výzkumné otázky:

1. Je počítačová komunikace na úrovni, kterou by si představovali žáci?
2. Věří žáci počítačové komunikaci s učitelem?
3. Myslí si žáci, že počítačová komunikace s učitelem má pro ně pozitivní přínos?

4.3 Výběr výzkumného vzorku

Po sestavení dotazníku v tištěné formě i elektronické formě jsem oslovila vybrané střední školy v Moravskoslezském kraji, aby umožnili svým žákům vyplnit dotazník. Mou snahou bylo oslovit vybrané typy středních škol, které nabízeli maturitní obory. Ve výsledku souhlasily s dotazníkovým šetřením pouze tři školy, ale jedna z nich měla velmi nízký počet, tj. 11 ochotných respondentů, proto jsem výsledky této školy do finálního zpracování nezařadila.

Proto jsem zpracovávala pouze výsledky ze dvou středních škol, konkrétněji střední odborné školy s 98 respondenty a střední průmyslové školy, kde počet dosáhl 104 respondentů. Při zpracování výsledků jsem si také ověřila počítačovou vybavenost a její dostupnost pro studenty.

Obě školy uvedly, že zavádí školní informační systém Moodle, protože stávající systém neumožňuje e-learning ani komunikaci mezi učiteli a žáky.

Střední průmyslová škola má dvě plně zařízené počítačové učebny pro 40 žáků. Tyto učebny jsou o přestávkách a v době, kdy tam neprobíhá výuka, žákům přístupné. Žáci mají také povolení používat své osobní notebooky a tablety pro studijní činnost během hodiny. Tuto možnost dle vyjádření školy využívají již všichni žáci, včetně sociálně slabých, kterým bylo počítačové zařízení zapůjčeno, protože zpracování laboratorních úloh a cvičení z chemie vyžaduje počítačovou techniku.

Střední odborná škola je také vybavena dvěma učebnami s počítačovou technikou pro 50 žáků. Ve třídách je k dispozici vždy jeden stolní počítač, který slouží pro učitele jako didaktický prostředek a o přestávkách si zde studenti mohou vyhledávat informace ke studiu.

Při výběru vhodných respondentů byla dána přednost vyšším ročníkům maturitních oborů před ročníkem prvním, kde během roku dochází k určitému seznamování se strukturou školy, jejího zázemí a možnostmi. Ale také k jistému odlivu žáků, kteří během studia nesplňovali nároky maturitních oborů, zanechali studia, nebo přestoupili v rámci školy nebo mimo danou školu.

4.4 Hypotézy

Z důvodu bližšího poznání problémů byly stanoveny dílčí hypotézy, které měly pomoci vysvětlit výzkumné cíle.

Stanovené hypotézy:

H1: Žáci středních průmyslových škol využívají počítačovou komunikaci intenzivněji, než žáci středních odborných škol.

H0: Mezi intenzivnějším používáním počítačové komunikace a typem škol neexistuje jistý vztah.

HA: Mezi intenzivnějším používáním počítačové komunikace a typem škol je jistý vztah.

H2: Frekvence kontaktu žáka s učitelem závisí na podpoře počítačové komunikace učitelem.

H0: Učitel, který podporuje používání počítačové komunikace, nebývá žáky častěji kontaktován.

HA: Učitel, který podporuje používání počítačové komunikace, bývá žáky častěji kontaktován.

H3: Kvalita počítačové komunikace má vliv na celkovou komunikaci ve třídě.

H0: Mezi kvalitou počítačové komunikace a sociální komunikací ve třídě není vztah.

HA: Mezi kvalitou počítačové komunikace a sociální komunikací ve třídě je pozitivní vztah.

4.5 Metoda výzkumu

Pro práci byla zvolena metoda kvantitativně orientovaného výzkumu. Šetření probíhalo metodou anonymního dotazníku s 23 otázkami zaměřenými na danou problematiku. Otázky byly koncipovány jako otevřené a uzavřené.

Po vyplnění dotazníků žáky byly dotazníky vyhodnoceny a získané údaje interpretovány do přehledných dat.

Cílem dotazníkového šetření bylo obeznámit se s využíváním počítačové komunikace na obou školách a z výsledků sestavit doporučení dalšího využití počítačové komunikace ve výuce na těchto školách.

Dotazník mapoval tyto oblasti:

- Přístup žáků k internetu ve škole
- Podpora školy při využití počítačových komunikačních technologií
- Přístup učitele k počítačové komunikaci z pohledu žáka
- Využití počítačové komunikace za strany žáka
- Žákova znalost možností využití počítačové komunikace ve školním prostředí
- Žákova očekávání od tohoto typu komunikace
- Možnosti dalšího využití ve výuce na středních školách

4.5.1 Dotazníková metoda

Výhodou dotazníkové metody bylo získání údajů od velkého počtu respondentů za výrazně kratší dobu, oproti jiným metodám. Nevýhodou ale mohlo být určité cílené zkreslení stavu přímo respondenty. Respondenti se totiž mohou snažit postavit se v tzv. dobrém světle a neodpovídají dle pravdy, ale tak jak si myslí, že by odpovědi měly znít.

Dotazník byl plně anonymní a měl celkem 23 otázek se zaměřením na danou problematiku, které byly koncipovány jako uzavřené a otevřené. Pro širší možnost distribuce mezi respondenty byla připravená tištěná i elektronická verze. Elektronickou verzi dotazníku měli žáci možnost vyplnit online kdykoliv. Většina tázaných využila možnosti k vyplnění při hodinách informatiky, kdy v případě nepochopení otázek, či jiných problémů, pomáhal vyučující.

Ukázka dotazníku tištěného a elektronického je uvedena v příloze č. 1.

4.6 Sběr dat

Výzkumu, který probíhal v roce 2015, se účastnily dvě střední školy v Moravskoslezském kraji, kde jejich zřizovatelem byl kraj. Po dohodě s vedením školy a učiteli bylo provedeno dotazníkové šetření. Před samotným rozdělením dotazníků byl respondentům vysvětlen záměr výzkumného šetření, vysloveno požádání o vyplnění pravdivých údajů a hlavně zdůrazněna anonymita. K vyplnění dotazníku nebyl žádný časový limit, takže každý žák mohl pracovat dle svého tempa a jejich odpovědi nebyly zatíženým faktorem časového stresu.

5. INTERPRETACE A ANALÝZA DAT

V předchozí kapitole byl popsán způsob získávání dat. Získaná data byla převedena do tabulky v programu Microsoft Excel, kde byla následně vyhodnocena. Každá otázka byla vyhodnocena zvlášť a k ní bylo vyhotoveno odpovídající tabulkové a grafické znázornění.

Hypotézy byly ověřovány pomocí testu dobré shody chí-kvadrát, která zkoumala dvě skupiny závisle a nezávisle proměnných (Chráska, 2007, s. 82)

Pokud počet respondentů u některých otázek nedosáhl významnějšího počtu, byl sečten s příbuznou kategorií.

5.1 Analýza demografických položek

Četnost a pohlaví respondentů dle studované střední školy

Na začátku dotazníku byli žáci otázeni, jaký typ školy studují a jejich pohlaví, pro lepší pochopení problematiky a možné srovnání mezi danými typy škol.

Ze získaných údajů vyplynulo, že z žáků střední průmyslové školy (dále jen SPŠ) byli více zastoupeni muži. Oproti tomu střední odborná škola (dále jen SOŠ) měla trend opačný.

Tab. 1. Četnost a pohlaví respondentů dle studované střední školy

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Muži	62	59,6	30	44,1
Ženy	42	40,4	68	55,9
Celkem	104	100	98	100

5.2 Analýza výzkumných položek

1. Máte ve škole přístup k internetové síti?

U této uzavřené otázky měli respondenti na výběr za tři možnosti. Z odpovědí žáků SPŠ na otázku jednoznačně vyplynulo, že přístup k internetu mají všichni zúčastnění. Žáci SOŠ v 98% uvedli, že mají přístup k internetu ve škole, někteří uvedli, že neví. Jejich odpověď by šla objasnit nepochopením dotazu nebo jejich neznalostí.

Tab. 2. Přístup k internetové síti ve škole

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Ano	104	100	90	91,9
Ne	0	0	0	0
Nevím	0	0	8	8,1
Celkem	104	100	98	100

2. Používáte internet ve škole pro studijní účely?

Respondenti volili ze dvou možností odpovědi. Žáci SPŠ v 38,5 % uváděli, že používají internetové připojení ve škole pro studijní účely, oproti tomu žáci SOŠ uvedli, že internet ve škole ke studijním účelům používají v 54,1 % respondentů.

Dle odpovědí lze říci, že žáci mají při využití internetového připojení během volna mezi vyučováním volnost při jeho využívání ke studijním i volnočasovým síťovým aktivitám. Žáci mohou zjistit informace, které pro ně mají význam, může se jednat o materiály studijní a jiné školní záležitosti. Z volnočasového využití se to mohou být například statusy na sociálních sítích, nejnovější příspěvky v diskuzích a blogách, zpravodajství, apod. Ale také zde existuje reálné riziko zneužití školní počítačové sítě pro nelegální činnost, či možnost, že se žáci stanou obětí kyberšikany, cybergroomingu a jiných potenciálních hrozeb.

Tab. 3. Použití internetu pro studijní účely

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Ano	40	38,5	53	54,1
Ne	64	61,5	45	45,9
Celkem	104	100	98	100

3. Umíte využívat IT technologie a vyznáte se v nich?

Respondenti byli tázáni, jestli používají IT technologie a jak se v nich vyznají. Žáci SPŠ ve 12,5 % odpovědí se dle svého mínění ohodnotili, že se v IT technologiích a jejich používání nevyznají, ostatní žáci se hodnotili jako počítačově gramotní. Žáci SOŠ byli v hodnocení svých znalostí IT umírněnější. 73,5 % žáků uvedlo, že se v problematice orientuje. Ale pokud se neprovede výzkumné šetření ve věci počítačové gramotnosti na těchto školách, nelze brát výsledky jako závazné, ale jako orientační. Proto plynoucí závěry nemusí odpovídat reálné situaci počítačové gramotnosti žáků zmíněných SŠ.

Tab. 4. Využití a znalost IT technologií žáky

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	91	87,5	72	73,5
Ne	13	12,5	26	26,5
Celkem	104	100	98	100

4. Využíváte ve škole IT techniku aktivně, tj. studium, sledování vzdělávacích dokumentů a krátkých videí vzdělávacích institucí apod.?

Tab. 5. Využití ICT technologií při studiu

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	98	94,2	93	94,9
Ne	0	0	0	0
Jiné	6	5,8	5	5,1
Celkem	104	100	98	100

U této uzavřené otázky měli respondenti vybrat ze tří možností. Z výsledku je zřejmé, že na SPŠ 94,2 % žáků uvedlo, že ICT technologie ve škole využívají pro studijní účely a 5,8 % uvedlo, že je jiné využití. U žáků SOŠ byly výsledky obdobné, kdy 94,9 % uvedlo studijní využití ICT technologií a pouhých 5,1 % jiné použití.

Z výsledků lze usoudit, že ve škole aktivně využívají ICT technologie pro výuku, malá část respondentů uvedla jiné použití.

Toto svědčí o aktivním používání ICT techniky učiteli při výuce. Z nepublikovaných zkušeností některých vyučujících plyne, že pokud proberou látku určenou osnovami dříve, nebo je třída z nejrůznějšího důvodu roztěkaná, tak využívají ICT i k promítání audiovizuálních záznamů, které nemusí souviset s vyučovací látkou, ale slouží pro odreagování žáků. Proto možná někteří respondenti uvedli možnost jiného využití.

5. Zvolte si jednu z následujících kategorií, která dle vás odpovídá vašim znalostem.

Tab. 6. Kategorie znalosti IT technologií žáků

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Začátečník	0	0	2	2,0
Mírně pokročilá	7	6,7	11	11,2
Str. pokročilá	21	20,2	41	41,8
Uživatelská	58	55,8	28	28,6
Pokročilá	10	9,6	12	12,3
Expert	8	7,7	4	4,1
Odborník	0	0	0	0
Celkem	104	100	98	100

Respondenti měli možnost zařadit se podle svých odhadovaných schopností do sedmi kategorií znalosti IT technologií. Shledávám jako pozitivní informaci fakt, že se žáci v některých případech označují své IT znalosti jako pokročilé, či dokonce na úrovni expertů. Pokud budou žáci této své dovednosti více rozvíjet, tak budou na trhu práce pro firmy žádou-

cí, protože řada technologických postupů a souvisejících operací je přímo spojena s počítačovou technikou. Proto je žádoucí žáky v tomto směru podporovat, aby dosahovali vyšších úrovní znalosti IT techniky. Ale pokud budou tyto školy pokračovat ve svých aktuálních osnovách pro tento předmět, nebudou se IT znalosti některých žáků vyvíjet, i když mohou mít k tomu předpoklady.

Pokud by se výsledky žáků SŠ porovnaly s výsledky žáků ZŠ, kteří se zúčastnili mezinárodního porovnání počítačové gramotnosti ICILS 2013, tak lze říci, že jsou výsledky obdobné.

6. Označte, které systémy vaše škola používá pro komunikaci mezi školou, učiteli a vámi

U této polozavřené otázky měli respondenti volit z pěti možností, kdy u možnosti jiné měli vypsat konkrétně jimi používaný způsob. Žáci SPŠ uvedli v 59 odpovědích, že používají Moodle a 83 respondentů jiný způsob, konkrétně email. Žáci SOŠ všichni uvedli odpověď email i přesto, že nepatří do skupiny školních informačních systémů, ostatní respondenti se nevyjádřili vůbec. Toto lze vysvětlit chybějící volbě Nevím v dotazníku. Z výsledků lze znát, že i přesto, že je v obou školách k dispozici Moodle, nejsou s ním žáci plně seznámeni, či ho ještě neumějí používat. Lze to vysvětlit tím, že na obou školách se tento systém používá méně než dva roky a žáci a vyučující ještě nepřivykli tomuto systému.

Tab. 7. Školní systémy v komunikaci s žáky

	SPŠ	SOŠ
	Absolutní četnost	Absolutní četnost
Moodle	59	0
iŠkola	0	0
Škola OnLine	0	0
Tahuti	0	0
Jiné - email	83	89
Celkem	142	89

7. Jak vnímáte používání těchto systémů jako pomůcku ve studiu?

Žáci zde měli zvolit, jak vnímají používání školních informačních systémů jako pomůcku při výuce. Žáci SPŠ udávali v 74 % případech, že vnímají pozitivně, ve 14 % neutrálně, 10 % neví a pouze 2,9 % uvedlo, že negativně. Žáci SOŠ uvedli v 53,1 % pozitivní vnímání systémů, 29,6 % jsou neutrálně ladění, 11,2 % vyjádřilo, že neví, a 6,1 % negativně vnímá tyto systémy.

Z výsledků plyne, že většina respondentů tyto systémy vnímá pozitivně, případně neutrálně nebo neví. Negativních odpovědí bylo relativně málo, z čehož vyplývá zájem žáků o využívání školních informačních systémů pro studijní účely. Ale již u předchozí otázky bylo uvedeno, že používají Moodle kratší dobu a vyučující a žáci ještě plně nepřivykli změnám a výhodám plynoucích ze zmíněných školních systémů. Někteří žáci ještě nevědí jak se k problému postavit a části žákům nevyhovuje používat školní systém jako pomůcku pro studium.

Tab. 8. Vnímání školních informačních systémů jako pomůcka ve studiu

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Pozitivně	77	74,0	52	53,1
Neutrálně	14	13,5	29	29,6
Negativně	3	2,9	6	6,1
Nevím	10	9,6	11	11,2
Celkem	104	100	98	100

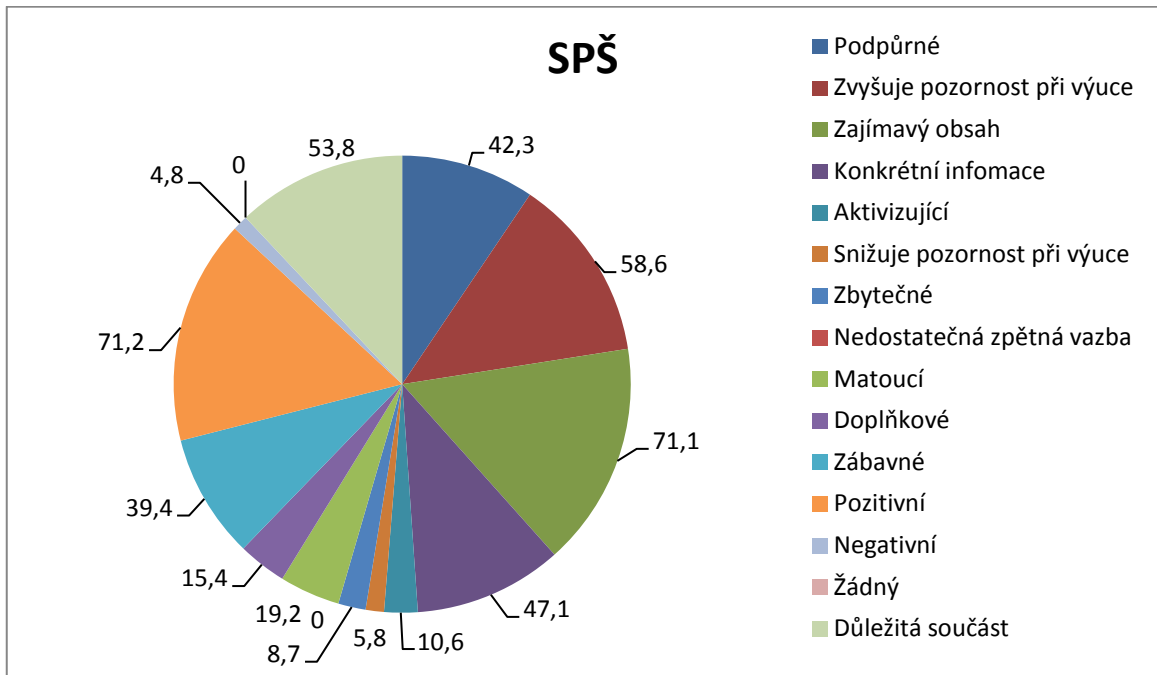
8. Jaký vliv na výuku mají podle Vás tyto technologie?

V této části dotazníku měli respondenti vyjádřit své pocity z používání ICT technologií ve výuce, pomocí uvedených možností. Ze kterých měli vybrat všechny platné možnosti, o kterých se domnívali, že popisují jejich názor na ICT technologie a využití ve výuce.

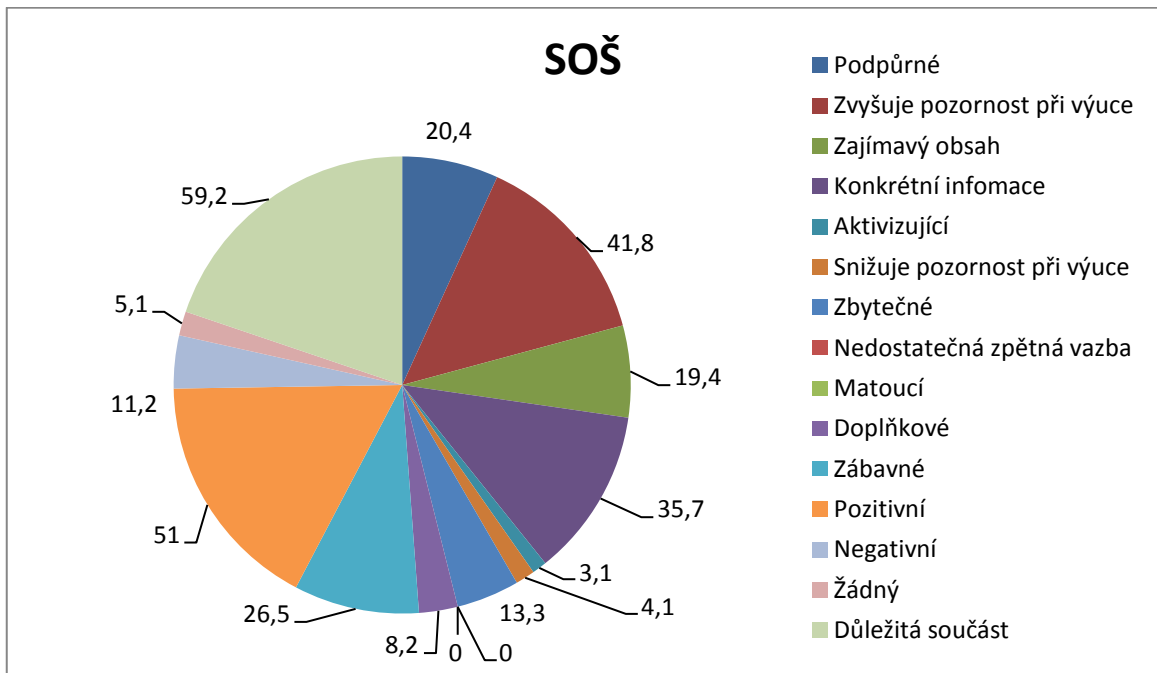
Žáci SPŠ uvedli, že ICT technologie ze 71,2 % pozitivní přínos pro výuku, 71,1 % účastníků uvedlo zajímavý obsah, z výsledků znázorněných v grafu dále vyplývá 58,6 % názor,

že ICT technologie napomáhají při zvyšování pozornosti ve výuce, dále stojí za zmínku 42,3 % odpovědí označujících ICT jako podpůrný prostředek výuky a také 39,4 % žáků vnímá využití ICT technologií ve výuce jako zábavný prvek.

Graf 1. Vliv ICT technologií na výuku v procentuálním vyjádření pro SPŠ

Graf 2. Vliv ICT technologií na výuku v procentuálním vyjádření pro SOŠ

Žáci SOŠ měli obdobné názory, lišící se ale v některých kategoriích až o desítky procent. Jen 19,4 % respondentů si myslí, že je zajímavý obsah, 51 % vnímá ICT využití pozitivně, 20,4 % označilo možnost podpůrné a 26,5 % jako zábavné. Ale 11,2 % respondentů uvedlo negativní vliv na výuku. Celkově se zdají žáci SOŠ k využití ICT technologií ve výuce skeptičtější. Tento trend by možná šel vysvětlit nepropracovaností výukových materiálů, nepřipraveností a jejich nedostatečných počítačových kompetencí vyučujících, ale v neposlední řadě také nezájmem žáků o výuku jako takovou.

9. Ocenili byste posílání úkolů v elektronické podobě emailem či pomocí Moodleu?

Respondenti byli tázáni, zda by si cenili zasílání studijních materiálů a úkolů v elektronické podobě. Žáci SPŠ uvedli v 86,5 % souhlas se zasíláním pomocí emailu nebo Moodleu, 14 % vyjádřilo nesouhlas. Žáci SOŠ měli podobný názor, 80,6 % dotázaných uvedlo, že by chtěli zasílat úkoly a jiné materiály pomocí emailu a Moodleu, v 19,4 % odpovědi vyjádřili svůj nesouhlas.

Z výše uvedeného lze minit, že žáci by chtěli posílat úkoly a jiné materiály pomocí zmíněných způsobů. Respondenti, kteří vyjádřili nesouhlas, možná neumí ovládat programy na dostatečné úrovni, aby mohli vypracovávat a posílat úkoly pomocí počítačové komunikace. Nicméně se dá předpokládat zvyšující se trend zapojení ICT do vyučování, vyučující budou klást požadavky, které bude snazší vyřizovat pomocí počítačové komunikace.

Tab. 9. Možnost zasílání úkolů v elektronické podobě

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	90	86,5	79	80,6
Ne	14	13,5	19	19,4
Celkem	104	100	98	100

10. Chtěli byste být upozorňováni na úkoly nebo jiné školní události pomocí facebooku, emailu nebo jiné služby?

V této otázce se měli vyjádřit k možnosti zasílání informací o školních událostech, úkolech a jiných souvisejících informací a svůj email, či facebookový profil. 88,5 % respondentů

SPŠ uvedlo, že by chtěli být takto upozorňováni, 11,5 % bylo proti. Žáci SOŠ byli pro tuto možnost informování z 97,9 %, pouhých 2,1 % respondentů nesouhlasilo.

Tyto výsledky lze vysvětlit častým používáním těchto internetových služeb žáky. Eliminovaly by se takto případy, kdy žáci opomněli nějakou událost (fotografování, návštěva kina nebo divadla, třídnické hodiny, možnosti doučování a jiné), nebo by nevypracovali zadané úkoly, ať již z nedbalosti zápisu požadavků, nebo pouhým zapomenutím.

Nicméně, jak již bylo několikrát zmíněno, tak školní systémy ještě nejsou u žáků plně zažitě. Proto by žáci ocenili zaslání upozornění i na blížící se termín zpracování úkolu, projektu či jiné studijní povinnosti.

Tab. 10. Žádanost upozorňování na školní úkoly a události

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	92	88,5	96	97,9
Ne	12	11,5	2	2,1
Celkem	104	100	98	100

11. Měli byste zájem stahovat si učební materiály ze školního serveru, případně si je nechávat zasílat na email?

Tab. 11. Zájem o získávání studijních materiálů elektronickou formou

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	96	92,3	74	75,5
Ne	8	7,7	24	24,5
Celkem	104	100	98	100

Žáci byli tázáni, zda by chtěli mít možnost stahování učebních materiálů ze školních serverů, nebo si nechat materiály posílat na svou emailovou adresu. Žáci SPŠ uvedli v 92,3 % zájem o tyto možnosti, oproti tomu žáci SOŠ souhlasili jen ze 75,5 % tázaných.

Menší zájem u žáků SOŠ lze vysvětlit pohodlností žáků, kteří se spoléhají na učitele, kteří většinou ze špatných zkušeností se žáky, materiály rozdají žákům při vyučování. Žáci zde nejsou dostatečně motivováni, aby si učební materiály připravili pro potřeby dané hodiny.

12. Jakým způsobem nejčastěji komunikujete se svými učiteli, například pomocí emailu, chatu, facebooku nebo jiným podobným způsobem?

Tab. 12. Způsob nejčastější počítačová komunikace žáků s učiteli

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Facebook	8	7,6	4	4,0
Moodle	17	16,3	0	0
Email	76	73,1	70	71,5
Školní systémy	0	0	0	0
Chat	0	0	1	1,0
Jiné – ICQ	0	0	2	2,0
Skype	0	0	2	2,0
Vůbec	1	1,0	17	17,5
Telefon	2	2,0	2	2,0
Celkem	104	100	98	100

Žáci se u této otázky měli vyjádřit, kterou možnost komunikace učiteli používají nejčastěji. Z výsledků žáků SPŠ vyplynulo, že většina respondentů dává přednost emailu před ostatními typy komunikačních kanálů. Trend lze vysvětlit jednoduchostí emailové konverzace, kdy žák při vypracovávání úkolů nebo projektů může soubor rovnou odeslat a dopsat k němu pro vyučujícího dle potřeby zprávu. Se zvětšováním zkušeností s Moodle se ale

tento trend může obrátit ve prospěch Moodlu. V případě využití Facebooku záleží na jednotlivých vyučujících, zda umožní žákům je kontaktovat i přes sociální síť. Žáci SOŠ také zvolili navíc možnosti VOIP chatu a telefonu. Výsledky žáků SOŠ také nepřímo potvrdily, že využívání Moodlu je zde teprve v začátcích. 17,5 % uvedlo, že nevyužívají žádný způsob. Tato volba je překvapující vzhledem k předchozím výsledkům využití počítačové komunikace respondentů SOŠ.

13. Kdyby vaši vyučující používali pracovní profil na facebooku, byl by to pro vás přínos?

Uzavřené odpovědi této otázky směřovaly ke zjištění, zda by byl pro žáky přínos, kdyby měl vyučující pracovní facebookový profil. Žáci SPŠ uvedli v 88,5 % odpovědí souhlas a 11,5 % nesouhlas. Žáci SOŠ uvedli v 68,4 % souhlas a v 31,4 % nesouhlas. Možný nesouhlas ze strany žáků je pravděpodobně obavám ze ztráty jisté anonymity před učitelem. Pro některé žáky by bylo nemyslitelné, aby učitel věděl, jaký mají obsah svého profilu.

Přitom možnosti Facebooku umožňují vytvoření zájmové skupiny, kde si mohou účastníci rozhodnout, zda budou, nebo nebudou viditelné jejich profily celé. Proto se tyto obavy jeví jako neopodstatněné. Pokud zvážíme přínos facebookového profilu vyučujícího, můžeme si připomenout článek od Sherbloma (2013), kde podobný výzkum byl proveden. A výsledky hovořily, že žáci cítí důvěru v učitele a jsou motivovanější ve svém studiu.

Tab. 13. Přínos pracovního profilu na facebooku pro žáky

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	92	88,5	67	68,4
Ne	12	11,5	31	31,4
Celkem	104	100	98	100

14. Co by měl takový profil obsahovat?

V otázce bylo nabídnuto šest možností, co by mohl facebookový profil vyučujícího obsahovat. Žáci SPŠ by u takového facebookového profilu uvítali hlavně studijní materiály, upozornění na školní události a také požadavky na příští hodinu. Již méně jich zmínilo

možnost vzorových autotestů vzhledem k jejich primárnímu využití Facebooku, lze chápat jejich menší zájem o autotesty. S větším zájmem si raději stáhnou nějaké materiály a přečtou připomenutí, než by se i v rámci svého volna testovali své znalosti

Tab. 14. Obsah profilu vyučujícího dle žáků

	SPŠ	SOŠ
	Absolutní četnost	Absolutní četnost
Požadavky na příští hodinu	71	55
Materiály ke studiu	94	58
Upozornění na školní události	82	29
Vzorové autotesty	37	22
Celkem	324	180

15. Myslíte si, že by byli vaši vyučující ochotni na takovémto profilu odpovídat na vaše dotazy k učivu nebo k úkolům? Pokud ne, napište alespoň jeden důvod.

V této části dotazníku měli respondenti využít možnosti vyjádřit své názory v případě negativní odpovědi na otázku, zda by vyučující byli ochotní odpovídat na facebookovém profilu na jejich dotazy ohledně učiva.

Žáci celkem dobře vnímají důvod vyučujících, proč by neodpovídali na dotazy na facebookovém profilu. Uvědomují si, že vyučující mají také jiné povinnosti a také jim neupírají právo na volný čas a oddech.

Tab. 15. Ochota využití elektronické komunikace učiteli pohledem žáka

	SPŠ	SOŠ	
	Absolutní četnost	Absolutní čet- nost	
Ano	56	19	
Ne	48	79	
Celkem	104	98	
<i>Ne – nemají čas</i>	20	32	
<i>Ne – nechce se jim</i>	15	35	
<i>Ne – chtějí mít volno</i>	18	24	
<i>Ne – zadarmo nic neudělají</i>	13	12	
<i>Ne – jsou neochotní</i>	2	5	
<i>Ne - Celkem</i>	68	108	

16. Jak často využíváte možnost elektronické komunikace s učiteli nebo školou?

V dotazu na frekvenci kontaktu pomocí elektronické komunikace žáci uváděli nejčastěji týdenní kontakt. Tento trend lze vysvětlit zasíláním protokolů z praktického vyučování či laboratorních cvičení. Někteří žáci mohou kontaktovat vyučující i v případě budoucí nepřítomnosti ve vyučovací hodině.

Nejednotnost respondentů v udání frekvence může mít souvislost s odevzdáváním úkolů a projektů v tištěné formě přímo vyučujícímu, kdy chtějí mít žáci jistotu, že vyučující materiály opravdu dostane. Ale také může mít souvislost s celkovou komunikací mezi žáky a učitelem.

Tab. 16. Frekvence využití elektronické komunikace s učitelem nebo školou

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Každý den	18	17,3	6	6,1
Jednou týdně	70	67,3	51	52,1
Jednou měsíčně	15	14,4	30	30,6
Jednou ročně	1	1	10	10,2
Vůbec	0	0	1	1,0
Celkem	104	100	98	100

17. Je podle vás aktuální stav elektronické komunikace mezi vámi a školou dostačující?

Tab. 17. Aktuální stav elektronické komunikace mezi žáky a školou

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Ano	78	75,0	36	36,7
Ne	20	19,2	52	53,1
Nevím / nezajímá mě to	6	5,8	10	9,2
Celkem	104	100	98	100

Při dotazu zda se jim aktuální stav elektronické komunikace zdá dostačující. Žáci SPŠ většinou vyjádřili spokojenost se stavem aktuální počítačové komunikace s učitelem i školou. Menšina zastávala názor, že by se objem a frekvence počítačové komunikace mohl zvýšit. Žáci SOŠ měli opačný názor, kdy většina uvedla, že stav počítačové komunikace není dostatečný. Chtěli by více komunikovat pomocí počítačové komunikace. Menší podíl žáků

zastává názor, že komunikace je dostačující. Žáci si uvědomují aspekty elektronické komunikace. Žáci SOŠ nejsou příliš spokojeni s aktuálním stavem elektronické komunikace a vyjádřili svůj nesouhlas.

18. Využíváte nějaký elektronický komunikační kanál pro odevzdávání esejí, projektů či úkolů? Napište jaký nejčastěji.

Na dotaz jaký způsob elektronického odevzdávání esejí či úkolů znají, odpovídali žáci pouze možnosti email a Moodle. Žáci SPŠ uvedli, že všichni využívají možnosti elektronického zasílání esejí a úkolů. Z toho 67,3 % uvedlo email a 32,7 % zvolili Moodle. Žáci SOŠ uvedli v 7,1 % případech, že nevyužívají žádný elektronický komunikační kanál. Ostatní žáci naopak uvedli 92,9% využití, z nichž 95,6 % uvedlo email a 4,4 % Moodle.

V souladu s odpověďmi u otázky číslo 12 žáci uvedli nejčastější způsob odevzdávání vypracovaných školních úkolů a projektů. Nabízí se zde možnost, že tvrzení v otázce číslo 12 se potvrzují i v této části dotazníku.

Tab. 18. Využití elektronických komunikačních kanálů

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Ano	104	100	91	92,9
Ne	0	0	7	7,1
<i>Ano – email</i>	70	67,3	87	95,6
<i>Ano - moodle</i>	34	32,7	4	4,4
Celkem	104	100	98	100

19. Myslíte si, že elektronická komunikace má pro vás pozitivní přínos pro studium?

Při dotazu, jaký má podle nich vliv elektronická komunikace na studium, odpověděli žáci SPŠ v 79,8 %, že má pozitivní vliv, 13,5 % uvedlo, že neví a 16,7 % nepocítují pozitivní vliv na studium. Žáci SOŠ uvedli pozitivní vliv v 52 %. 13,3 % necítí pozitivní vliv a 34,7 % uvedlo, že neví, nebo je to nezajímá.

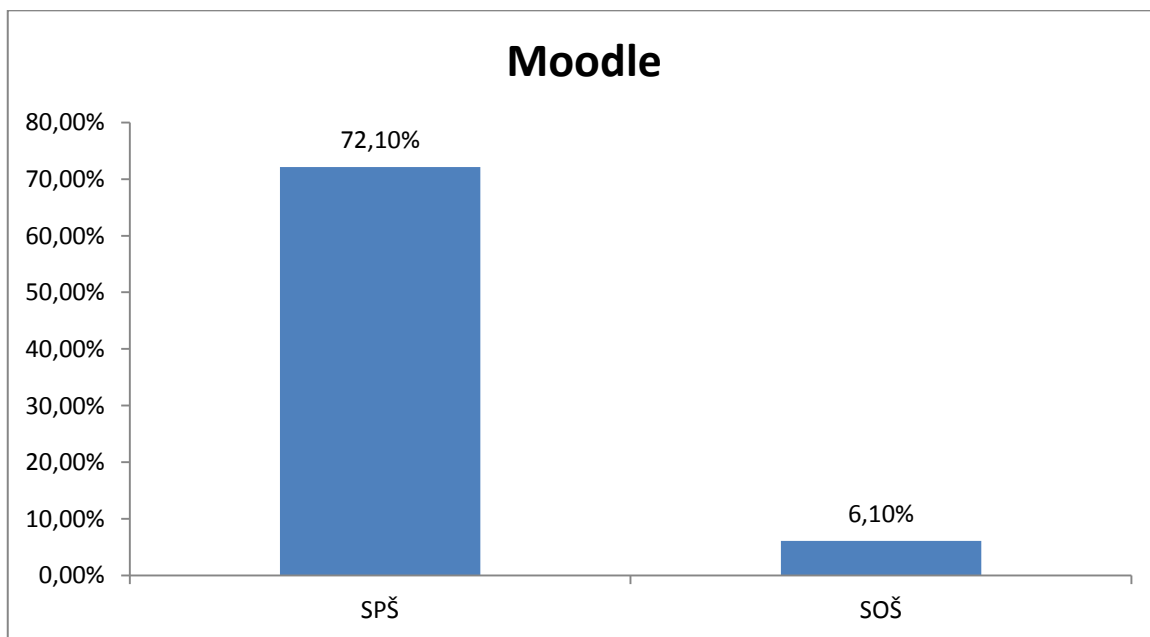
V této otázce se částečně odpovídá na cíl práce, jestli má počítačová komunikace pro žáky pozitivní přínos. V případě žáků SPŠ, kteří se v 78,8 % odpovědí vyjádřili, že dle nich má počítačová komunikace pozitivní přínos pro studium. Jiná část si není jistá svým názorem. Lze pochopit, že žáci nemusí umět rozhodnout, co pro ně znamená pozitivní přínos a co není. Žáci SOŠ měli problém se rozhodnout, jaký názor mají, či jaký názor nemají zájem situaci hodnotit.

Tab. 19. Pozitivní přínos pro studium

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Ano	83	79,8	51	52,0
Ne	7	6,7	13	13,3
Nevím / nezají- má mě to	14	13,5	34	34,7
Celkem	104	100	98	100

20. Jaké školní komunikační programy či možnosti znáte? Pokud nevíte, neuvádějte.

Graf 2. Znalost školních komunikačních systémů či programů v procentuálním vyjádření

Na dotaz, které školní komunikační programy či možnosti znají, uvedli žáci SPŠ v 72,1 % odpovědi Moodle, ale žáci SOŠ uvedli jen v 6,1 % Moodle. Jinak dle instrukcí neuvedli.

Otázka byla do dotazníku zařazena spíše jako kontrolní, zda žáci vnímají obsah dotazníku. Částečně se sice tento předpoklad vyplnil, ale respondenti z větší části odpovídali jako v případě podobně koncipovaných otázkách.

21. Chtěli byste ve větší míře používat elektronickou komunikaci se svými učiteli?

V této otázce šlo o potvrzení otázky číslo 17, respondenti se měli vyjádřit, zda by chtěli využívat ve větší míře počítačovou komunikaci s učitelem. V případě SOŠ měly odpovědi částečně opačný trend, pouze více respondentů uvedlo, že neví, nebo projevilo nezájem o problematiku. Žáci SPŠ si v této otázce protiřečí, kdy v otázce uvedli, že aktuální stav počítačové komunikace je vyhovující. Jako vysvětlení se klade únava respondentů z dotazníku a ze zdánlivě stejných otázek.

Tab. 20. Vyjádření volby žáků využití elektronické komunikace v budoucnosti

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	39	37,5	56	57,1
Ne	41	39,4	22	22,5
Nevím / nezajímá mě to	24	24,1	20	20,4
Celkem	104	100	98	100

22. Změnil se váš komunikační vztah s učitelem pomocí elektronické komunikace?

Ano, a jak? Popište vlastními slovy.

Níže zmíněné hodnoty lze vysvětlit rostoucí oblibou počítačové komunikace mezi žáky a učiteli. Žáci SPŠ uvedli především jednoduchost a rychlost komunikace. Někteří přiznali, že raději komunikují s učitelem pomocí počítačové komunikace, protože je to pro ně z blížie neupřesněných důvodu snazší. Jako možný důvod někteří zmínili, že mají problém při osobní komunikaci s učitelem, tzv. „z očí do očí“. Také zmínili, že konkrétního vyučujícího je někdy složité najít, pokud neznají jeho rozvrh hodin a netuší, kde se asi bude po-

hybovat. Jako negativa lze brát v úvahu nedostatečnou zpětnou vazbu na obou komunikačních stranách. A také žáci uváděli složité vysvětlování instrukcí od vyučujícího a také problémovou formulaci svých dotazů.

Tab. 21. Změna komunikačního vztahu s učitelem pomocí elektronické komunikace

	SPŠ		SOŠ	
	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost (%)
Ano	86	82,7	77	78,6
<i>Častější komuni- kace</i>	63		7	
<i>Snazší komuni- kace</i>	33		26	
<i>Jednoduché a rychlé</i>	65		9	
<i>Nemusí komuni- kovat osobně</i>	39		13	
<i>Nemusí hledat učitele</i>	37		15	
<i>Nedostatečná zpětná vazba</i>	29		9	
<i>Složité vysvětlo- vání instrukcí</i>	44		22	
<i>Jiné</i>	11		9	
Ano Součet	407		110	
Ne	18	17,3	21	21,4
Celkem	104	100	98	100

Negativní odpověď žáků je možným odrazem komunikace s učitelem, kdy žákům nepůsobí problém s učitelem jednat osobně. Navíc někteří respondenti již dříve uvedli, že počítačovou komunikaci příliš při komunikaci s učitelem nepoužívají. Žáci SOŠ odpovídali na otázku velmi stručně ve srovnání se žáky SPŠ, a proto jejich rozmanitost a zastoupení odpovědí byla menší. Jako hlavní důvod počítačové komunikace s učitelem uvedli snazší komunikaci. Vzhledem k reakcím žáků SPŠ je možné této odpovědi přičíst stejné důvody i žákům SOŠ. Možnosti volili podobně jako žáci SPŠ, ale jen málo respondentů uvedlo jednoduchost a rychlost komunikace.

23. Jaký vliv má podle vás elektronická komunikace na celkovou komunikaci mezi vámi a učitelem nebo školou?

Tab. 22. Vliv elektronické komunikace na celkovou komunikaci ve škole

	SPŠ	SOŠ
	Absolutní četnost	Absolutní četnost
Objem komunikace se zvýšil	53	13
Žáci kladou otázku ohledně vyučování	26	36
Lepší komunikace s problémy	21	10
Nemusí se stydět	76	43
Žádný	14	15
Celkem	190	117

V poslední otázce byli žáci tázáni na názor, jaký vliv má elektronická komunikace na celkovou komunikaci mezi nimi a učitelem nebo školou. Žáci SPŠ uvedli, že se objem komunikace zvýšil a častěji také kladou otázky ohledně vyučování, někteří uváděli, že pokud mají nějaký problém, lépe se jim řeší elektronickou komunikací, než při osobním jednání. Jako největší důvod uvádějí, že se nemusí bát ztrapnění se před třídou, pokud mají dotaz na nějakou obecně známou věc, která jim momentálně nedochází. Nebo pokud se chtějí zeptat

na obsah nadcházejícího testu nebo zadání úkolu a ostatními spolužáky by to mohlo být pochopeno špatně a tázající se žák by poté mohl být některými jedinci perzekuován. Také byl zde názor, že elektronická komunikace nemá na celkovou komunikaci žádný vliv. Žáci SOŠ uvedli zvýšení komunikace v několika případech. Žáci dále uvedli, že se pomocí počítačové komunikace častěji svěřují učitelem s dotazy, za které cítí pocit studu nad vlastní nevědomostí a nechtějí, aby to věděli všichni spolužáci. Ale řeší tak i pocit trapnosti, ohledně osobních dotazů, hlavně zdůrazňovali posměch, v případě dotazu, který by ostatním žákům připadal hloupý. Někteří ale také uvedli, že vliv není žádný, jejich důvody nelze přesně hodnotit, ale mohou být stejné jako u žáků SPŠ.

5.3 Vyhodnocení hypotéz

H1: Žáci středních průmyslových škol využívají počítačovou komunikaci s učitelem intenzivněji, než žáci středních odborných škol.

H0: Mezi intenzivnějším používáním počítačové komunikace a typem škol neexistuje jistý vztah.

HA: Mezi intenzivnějším používáním počítačové komunikace a typem škol je jistý vztah.

Otázka č. 21

Tab. 24. Relativní četnosti odpovědí žáků u hypotézy H1

	<i>Ano, žáci si myslí, že je stav odpovídající</i>	<i>Ne, nemají dojem, že je stav dostatečný</i>	Σ
SPŠ	39	41	80
SOŠ	56	22	78
Σ	95	63	158

Test významnosti proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Počet stupňů volnosti: $f = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$

Kritická hodnota testového kritéria $\chi_{0,05}^2(1) = 3.841$

Hodnota testového kritéria:

$$\chi^2 = n \times \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \times (a + c) \times (b + d) \times (c + d)} = 21,962$$

Při stupni volnosti 1 a při zvolení hladiny významnosti 0,05 dosáhla hodnota Chí-kvadrát 21,962. Hodnota přesáhla kritickou hodnotu 3,841, která je uvedena ve statistických tabulkách.

Výsledkem vyhodnocení je zamítnutí nulové hypotézy H_0 a přijmutí alternativní hypotézy H_A , z čehož plyne, že se hypotéza č. 3 potvrdila.

H_2 : Frekvence kontaktu žáka s učitelem závisí na podpoře počítačové komunikace učitelem.

H_0 : Učitel, který podporuje používání počítačové komunikace, nebývá žáky častěji kontaktován.

H_A : Učitel, který podporuje používání počítačové komunikace, bývá žáky častěji kontaktován.

K hypotéze H_2 byla přiřazena dotazníková otázka číslo: 22.

Tab. 25. Relativní četnosti odpovědí žáků u hypotézy H_2

	<i>Ano, žáci si myslí, že vztah změnil</i>	<i>Ne, žáci mají dojem, že je vztah stejný</i>	Σ
<i>SPŠ</i>	86	18	104
<i>SOŠ</i>	77	21	98
Σ	163	39	202

Test významnosti proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Počet stupňů volnosti: $f = (2 - 1) \times (2 - 1) = 1$

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3.841$

Hodnota testového kritéria:

$$\chi^2 = n \times \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \times (a + c) \times (b + d) \times (c + d)} = \mathbf{0,003}$$

Při stupni volnosti 1 a při zvolení hladiny významnosti 0,05 dosáhla hodnota Chí-kvadrát 0,003. Hodnota nepřesáhla kritickou hodnotu 3,841, která je uvedena ve statistických tabulkách.

Nulovou hypotézu nelze odmítnout, proto nelze ze zjištěných údajů vyvozovat, že by vyučující, kteří podporují využívání počítačové komunikace, byli kontaktováni žáky častěji.

Na hladině významnosti 0,05 přijímáme H_0 .

H3: Kvalita počítačové komunikace má vliv na celkovou komunikaci ve třídě.

H0: Mezi kvalitou počítačové komunikace a sociální komunikací ve třídě není vztah.

HA: Mezi kvalitou počítačové komunikace a sociální komunikací ve třídě je pozitivní vztah.

K hypotéze H3 byla přiřazena dotazníková otázka číslo: 23.

Tab. 23. Kontingenční tabulka pro hypotézu H3

Pozitivní vliv počítačové komunikace					
	<i>Objem komunikace se zvýšil</i>	<i>Žáci kladou otázky k výuce</i>	<i>Lepší komunikace s problémy</i>	<i>Nemusí se stydět</i>	Σ
<i>SPŠ</i>	53	26	21	76	176
<i>SOŠ</i>	13	36	10	43	102
Σ	66	62	31	119	278

Tab. 23. Relativní četnosti odpovědí žáků u hypotézy H3

	<i>Pozorovaná četnost P</i>	<i>Očekávaná četnost O</i>	<i>P – O</i>	<i>(P – O)²</i>	<i>$\frac{(P - O)^2}{O}$</i>
Objem komunikace se zvýšil	66	69,5	-3,5	12,25	0,176
Žáci kladou otázku ohledně vyučování	62	69,5	-7,5	56,25	0,809
Lepší komunikace s problémy	31	69,5	-38,5	1482,25	21,327
Nemusí se stydět	119	69,5	49,5	2450,25	35,255
Σ	278				57,567

Test významnosti proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Počet stupňů volnosti: $f = (2 - 1) \times (4 - 1) = 3$

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$

Hodnota testového kritéria:

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O} = 57,657$$

Při stupni volnosti 3 a při zvolení hladiny významnosti 0,05 dosáhla hodnota Chí-kvadrát 57,567. Hodnota přesáhla kritickou hodnotu 7,815, která je uvedena ve statistických tabulkách.

Výsledkem vyhodnocení je zamítnutí nulové hypotézy H0 a přijetí alternativní hypotézy H_A, z čehož plyne, že se hypotéza č. 3 potvrdila.

5.4 Závěrečné shrnutí výsledků výzkumu

Výzkum byl realizován v období únor až duben 2015 pomocí dotazníkového šetření mezi 202 žáky středních škol v maturitních oborech, z čehož 104 žáků připadalo na SPŠ a 98 na SOŠ. Dotazník byl zaměřen na problematiku vlivu počítačové komunikace (jak často komunikují, jakým způsobem počítačovou komunikaci využívají, apod.). Před započnutím vyplňování dotazníku byly respondenti poučeni o vyplňování dotazníků, požádání o srozumitelné vyjadřování a znovu jim byla zdůrazněna anonymita. K vyplnění dotazníku byl dán dostatečný časový prostor, takže každý žák mohl pracovat dle svého tempa, aby jejich odpovědi nebyly zatížený faktorem časového stresu.

Z výše uvedených výsledků lze odvodit splnění dílčích cílů práce. Již u prvního dílčího cíle stojí za povšimnutí názor žáků, zda počítačová komunikace dosahuje úrovně, která je jim vyhovující, a kterou očekávají. Z šetření bylo zjištěno, že žáci nemají dojem, že aktuální stav počítačové komunikace je dostatečný. Žáci, kteří měli dojem, že aktuální stav počítačové komunikace nedosahuje takového objemu a frekvence, jak by chtěli. Žáci mají tendenci s učiteli komunikovat více pomocí počítačové komunikace, než v předchozích letech. Toto souvisí s vývojem technologií a s požadavky moderní komunikační éry. Pokud žáci necítí dostatečnou podporu využití počítačové komunikace, je potřeba se ptát, proč tomu tak je? Důvodů může povícero, ale mezi ty nejčastěji zmiňované ve zprávách škol školních úřadů a Ministerstva školství a tělovýchovy, ale i médií, patří často nevyhovující počítačové vybavení škol a nedostatečná zainteresovanost vyučujících. Je zřejmé, že vyučující nemají dostatek času ani odpovídající ohodnocení, za vyřizování počítačové komunikace se žáky, která má tendenci objemově vzrůstat. Z tohoto může plynout důvod, proč vyučující nepodávají dostatečnou zpětnou vazbu při počítačové komunikaci se žáky.

Vzhledem k odpovědím žáků na otázku popisující dílčí cíl a výslednému zhodnocení, byla hypotéza H1 přijata jako platná. Při srovnání intenzity používání počítačové komunikace s učiteli mezi žáky SPŠ a SOŠ byl na základě hypotézy shledán rozdíl jako významný. Je tedy možné říci, že žáci střední průmyslové školy komunikují pomocí počítačové komunikace s učiteli častěji, než žáci střední odborné školy. Ale jak již zde bylo zmíněno, může to být ovlivněno motivací žáků SOŠ k využívání počítačové komunikace.

Veliký vliv na počítačovou komunikaci má také důvěra žáků vůči vyučujícím, že pokud se jim touto cestou nějak svěří, že učitel nebude mít snahu řešit předmět komunikace před svědky. Protože dle výpovědí žáků oceňují na počítačové komunikaci, že je při psaní zprá-

vy učitelům nikdo nevidí a nemůže je kvůli obsahu konverzace nějak komentovat, či dokonce parodovat. Žáci nechtějí vždy o některých záležitostech otevřeně mluvit na veřejnosti a snaží se pomocí počítačové komunikace předeslat vyučujícímu svůj problém s učivem nebo s jiným důvodem. Tuto cestu komunikace řeší celkem zajímavý počet respondentů, kteří mají problémy s přímou komunikací s učitelem, jako důvody zmiňovali pocit studu a ztrapnění se před vyučujícím. Snaží se tak vyhnout neverbální komunikaci s učitelem prostřednictvím počítačové komunikace.

Žáci především označovali počítačovou komunikaci jako častější a snazší způsob komunikace s učiteli, kdy s nimi nemusí jednat osobně a odpadá v některých případech složité vyhledávání vyučujících ve školních prostorech. Část žáků si ale také uvědomuje, že někdy nastávají případy, kdy je složité formulování instrukcí či vysvětlení je problematické. Dále odpovědi naznačovali, že je nedostatečná zpětná vazba, ale jak někteří přiznali, je vina na obou stranách komunikačního vztahu. Nicméně po zhodnocení hypotézy H2 takovýto závěr nelze přijmout. Ale i tak by měl být výsledek brán v potaz do budoucna.

Výsledky třetího dílčího cíle měly za úkol zjistit, zda žáci vnímají vliv kvality počítačové komunikace na sociální komunikaci, a zda to má následně také vliv na jejich studijní výsledky. Potvrzením hypotézy č. 3 lze dojít k závěru, že žáci vnímají pozitivní vliv počítačové komunikace na sociální komunikaci. Častěji kladou otázky pomocí počítačové komunikace ohledně učiva, kterému neporozuměli. Například při vypracování úkolu nebo laboratorních protokolů, kde žáci nemusí vždy vědět, jestli jimi zvolený postup správný. Žáci také uváděli, že pokud mají nějaký problém, lépe se jim řeší elektronickou komunikací, než při osobním jednání. Protože mají pocit, že by se při osobním setkání s učitelem, mohli při řešení situace ztrapnit, či ztratit sebeovládání. A z neverbální komunikace vyučujícího by mohli získat dojem, že nejsou jejich dotazy vhodné, či zda vyučujícího, dle svých slov, neobtěžují svým dotazem v době, kdy vyučující má volno. Jako hlavní důvod využití počítačové komunikace udávali, že se nemusí bát ztrapnění se před třídou, pokud mají dotaz na nějakou obecně známou věc, která jim momentálně nedochází. Nebo pokud se chtějí znovu zeptat na obsah nadcházejícího testu nebo zadání úkolu, protože neporozuměli správně instrukcím. Volí raději počítačovou komunikaci, protože se obávají posměchu, narážek, či jiných forem šikany. Také měli názor, že se komunikuje častěji, lépe a celkově intenzivněji a kvalitněji, než před zvýšením využívání počítačové komunikace s učiteli.

5.5 Návrhy a doporučení

Z předcházejícího výzkumu lze pro školy navrhnout následující opatření.

- Zlepšit informovanost žáků a vyučujících o možnostech a ovládnání počítačových komunikačních systémech zavedených na daných školách.
- Zainteresovat vyučující, aby počítačové komunikaci věnovali více pozornosti. Případně jim navrhnout, aby si založili profil na sociální síti, kde budou pro studenty dosažitelní i z jiných osobitějších hledisek. Ale určit pevná pravidla nejenom pro vyučující, ale i pro žáky.
- Nadále využívat možností počítačové komunikace a také zvyšovat její celkovou úroveň při komunikaci mezi učiteli a žáky.
- Přístupovat k potřebám žáků sdělit vyučujícím nějaké informace, které z nějakého důvodu nechtějí sdělovat vyučujícím osobně, ale dávají přednost počítačové komunikaci před komunikací při osobním setkání.
- Tyto školy by mohly zkusit, v rámci testování využití počítačové komunikace se žáky pro studijní účely, zavést profily vyučujících na sociálních sítích, kde by žáci mohli sledovat požadavky na příští vyučovací hodiny, školní události, stahovat studijní materiály, či se seznamovat s osobnostmi vyučujících jako takovými.

ZÁVĚR

Komunikace je nejdůležitějším prvkem v lidském společenství. Stejně takovým prvkem je i ve výchovně-vzdělávacím procesu, tedy i ve výukové komunikaci. S vývojem technologií ale také souvisí nutnost přizpůsobovat se trendům, a začleňovat je do vzdělávacího procesu.

Pokud začlenění počítačových komunikačních systémů neproběhne kvalitně a v dostatečné míře, nemusí být výsledky příliš dobré. Zástupci škol často zavádí nové postupy a inovace, ale opomínají fakt, že vyučující musí být s těmito záležitostmi plně seznámeni. Ale hlavně by měli mít čas, aby si osvojili funkce a možnosti komunikačních systémů dříve, než budou uvedeny do běžného používání i pro žáky. Protože pokud učitel špatně či nedostatečně využívá počítačové komunikační systémy, může mít negativní dopad nejenom na komunikaci ve třídě, ale i na žáky jako takové, kteří se poté nedostatečně kvalitně provedenou počítačovou komunikací mohou cítit frustrovaní a celkově zklamaní, protože jim vyučující neopověděl dle jejich názoru vyhovujícím způsobem.

Počítačová komunikace je dobrý nástroj pro vzdělávání, ale musí být správně používána. Proto je důležité, aby školy prováděli svá dotazníková šetření na téma využití počítačové komunikace. A současně, aby prováděla důkladné školení vyučujících, ale seznamovala s možnostmi a ovládním také žáky. Z výsledků totiž plyne, že žáci nemají přehled o možnostech komunikace a e-learningu na svých školách. Představitelé těchto dvou škol si možná neuvědomují, že žáci nemusí vědět, jak využívat školní komunikační systémy. Ať již z důvodu znalostí IT technologií, nebo kvůli špatné informovanosti jejich i vyučujících. Poté totiž opravdu může nastat situace, že jsou tyto systémy vyhodnoceny jako nevhovující pro další plánovaného využití ve školním vzdělávacím plánu.

Z odpovědí žáků vyplývá, že celková komunikace se mezi učiteli a žáky pomocí počítačové komunikace zlepšila. Hlavně co se týká objemu a frekvence komunikace. Žáci si pomocí počítačové komunikace řeší své studijní ale i osobní problémy s učitelem častěji, než při osobním jednání. Ale současně uvádějí, že aktuální stav počítačové komunikace by se mohl do budoucna zvýšit.

Konečné výsledky byly předány k dalšímu zpracování zodpovědným osobám, které na středních školách, kde probíhalo výzkumné šetření, zastávají funkce zástupců ředitele pro teoretické vyučování. Tyto osoby budou dále využívat výsledky z dotazníkového šetření, pro účely zkvalitňování výuky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Sociální komunikace: [texty k distančnímu a kombinovanému studiu]*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 79 s. ISBN 8024413574.
- [2] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- [3] DOSTÁL, Jiří. *Školní informační systémy: elektronická studijní opora pro kurz distančního vzdělávání*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011, 1 CD-ROM. ISBN 978-80-244-2806-2
- [4] GAVORA, Peter. *Pedagogická komunikácia v základnej škole*. Vyd. 1. Bratislava: Veda, 1988, 248 s.
- [5] GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005, 165 s. ISBN 8073151049.
- [6] HLADÍLEK, M. *Úvod do sociální a pedagogické komunikace*. Praha: Vysoká škola J.A.Komenského s.r.o., 2006. 67 s. ISBN 80-86723-16X
- [7] JUŘÍČKOVÁ, Věra. *Komunikace: [studijní text pro kombinované studium Veřejná správa a regionální politika]*. Vyd. 1. Opava: Optys, 2008. ISBN 9788085819687.
- [8] KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.
- [9] MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 210 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-210-1070-3.
- [10] NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 171 s. ISBN 80-247-0738-1.
- [11] PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 320 s. ISBN 978-80-247-4748-4.
- [12] ROUBAL, Pavel. *Informatika a výpočetní technika pro střední školy: [kompletní látka pro nižší a vyšší úroveň státní maturity]*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, 2 sv. (103 s., 112 s.). ISBN 978-80-251-3228-9.

- [13] STRŽIŽOVÁ, Vlasta. *Manažerská komunikace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006, 160 s. ISBN 80-245-1134-7.
- [14] ŠEĐOVÁ, Klára, Roman ŠVAŘÍČEK a Zuzana ŠALAMOUNOVÁ. *Komunikace ve školní třídě*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 293 s. ISBN 9788026200857.

Elektronické zdroje:

- [15] BRDIČKA, Bořivoj. *Informační a komunikační technologie ve škole: pro vedení škol a ICT metodiky*: [metodická příručka]. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2010, 71 s. ISBN 9788087000311. [cit. 2015-03-20]. Dostupný z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/ICT_ve_skole.pdf.
- [16] HOSZOWSKI, Radek. *Elektronická komunikace*. Učební text. [online]. Střední škola Logistiky a chemie. Olomouc, 2012. [cit. 2015-03-20]. Dostupný z: http://www.sslch.cz/ict-hranice-doplneni-zdroju-do-kapitol-digi-iii-projekty-k_163.html.
- [17] MAZER, Joseph P., Richard E. MURPHY a Cheri J. SIMONDS. *I'll See You On "Facebook": The Effects of Computer-Mediated Teacher Self-Disclosure on Student Motivation, Affective Learning, and Classroom Climate*. *Communication Education*. 56 / 1. 2007. s. 11 – 17 [online]. DOI 10.1080/03634520601009710. [cit. 2015-03-20]. Dostupné online z: <http://dx.doi.org/10.1080/03634520601009710>
- [18] PRENSKY Mark. *Innovating with Future Technologies*. [online]. [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: http://marcprensky.com/wp-content/uploads/2013/04/Prensky-Innovating_with_Future_Technologies-EDTEC-Jan-Feb-15.pdf
- [19] SHERBLOM, John C., WITHERS, Lesley A., LEONARD, Lynnette G. *The Influence Of Computer-Mediated Communication (CMC) Competence On Computer-Supportes Collaborative Learning (CSCL) In Online Classroom Discussions*. *Human Communication*. A Publication of the Pacific a Asian Communication Association. [online]. Vol. 16, No. 1, pp. 31 – 39, 2013, University of Alabama at Birmingham. [cit. 2015-04-11]. Dostupné online z: http://www.uab.edu/Communicationstudies/humancommunication/01_03_13_Sherblom.pdf.
- [20] SHERBLOM, John C.). *The computer-mediated communication (CMC) classroom: A challenge of medium, presence, interaction, identity, and relationship*.

Communication Education. 59 / 4, 2010, s. 497-523. [online]. DOI: 10.1080/03634523.2010.486440. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/03634523.2010.486440>

- [21] SUNDARARAJAN, B. *Impact of communication patterns, network positions and social dynamics factors on learning among students in a CSCL environment*. Electronic Journal of E-Learning. 7 / 1, s. 72-84. 2009. [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupný online z: <http://ejel.org/volume7/issue1/p72>
- [22] <http://en.wikipedia.org/wiki/Moodle>
- [23] http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0koln%C3%AD_informa%C4%8Dn%C3%AD_syst%C3%A9m
- [24] <http://www.skolaonline.cz/Rodiczak/Prednosti.aspx>
- [25] <http://www.wisdompage.com/Prensky01.html>
- [26] <http://www.iskola.cz>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod. – a podobně

Aj. – a jiné

CMC – Computer-Mediated Communication

ICQ – anglické zkomolení slovního spojení - I Seek You

ICT – Information and Communication Technologies

IM – Instant Messenger

IT – Information Technologies

MOODLE – Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment

Např. – například

OS – Operating Systém

Popř. - popřípadě

SOŠ – Střední odborná škola

SPŠ – Střední průmyslová škola

STEPS – Study of the impact of Technology in Primary Schools

TCP / IP – Transmission Control Protocol/Internet Protocol

Tj. – to je

Tzv. – tak zvaný

USA – Unites States of America

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1: Vliv ICT technologií na výuku v procentuálním vyjádření

Graf č. 2: Znalost školních komunikačních systémů či programů v procentuálním vyjádření

SEZNAM TABULEK

- Tab. 1. Četnost a pohlaví respondentů dle studované střední školy*
- Tab. 2. Přístup k internetové síti ve škole*
- Tab. 3. Použití internetu pro studijní účely*
- Tab. 4. Využití a znalost IT technologií žáky*
- Tab. 5. Využití ICT technologií při studiu*
- Tab. 6. Kategorie znalosti IT technologií žáků*
- Tab. 7. Školní systémy v komunikaci s žáky*
- Tab. 8. Vnímání školních informačních systémů jako pomůcka ve studiu*
- Tab. 9. Možnost zasílání úkolů v elektronické podobě*
- Tab. 10. Žádanost upozorňování na školní úkoly a události*
- Tab. 11. Zájem o získávání studijních materiálů elektronickou formou*
- Tab. 12. Způsob nejčastější komunikace žáků s učiteli*
- Tab. 13. Přínos pracovního profilu na facebooku pro žáky*
- Tab. 14. Obsah profilu vyučujícího dle žáků*
- Tab. 15. Ochota využití elektronické komunikace učiteli pohledem žáka*
- Tab. 16. Frekvence využití elektronické komunikace s učiteli nebo školou*
- Tab. 17. Aktuální stav elektronické komunikace mezi žáky a školou*
- Tab. 18. Využití elektronických komunikačních kanálů*
- Tab. 19. Pozitivní přínos pro studium*
- Tab. 20. Vyjádření volby žáků využití elektronické komunikace v budoucnosti*
- Tab. 21. Změna komunikačního vztahu s učitelem pomocí elektronické komunikace*
- Tab. 22. Vliv elektronické komunikace na celkovou komunikaci ve škole*
- Tab. 23. Kontingenční tabulka pro hypotézu H1*
- Tab. 23. Relativní četnosti odpovědí žáků u hypotézy H1*
- Tab. 24. Relativní četnosti odpovědí žáků u hypotézy H2*

Tab. 25. Relativní četnosti odpovědí žáků u hypotézy H3

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník tisková verze

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK TISKOVÁ VERZE

<u>Škola</u>	<u>Pohlaví</u>
	Žena
	Muž

Vyplňte, prosím, tabulku výše. Vše, co sdělíte v rámci tohoto dotazníku, bude plně anonymní a vaši vyučující nebudou mít možnost nahlédnout do Vámi vyplněných dotazníků. Po vyhodnocení dotazníku a zpětné kontrole budou dotazníky skartovány.

Cílem tohoto dotazníku je zjistit stav používání elektronické komunikace mezi učiteli a žáky.

Vyplňujte, prosím, pravdivě a nezkresleně. **DĚKUJI ZA POCHOPENÍ ☺**

1. Máte ve škole přístup k internetové síti? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Ne
- Nevím

2. Používáte internet ve škole pro studijní účely? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Ne

3. Umíte využívat IT technologie a vyznáte se v nich? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Ne

4. Využíváte ve škole IT techniku aktivně, tj. studium, sledování vzdělávacích dokumentů a krátkých videí vzdělávacích institucí apod.? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Ne
- Jiné

5. Zvolte si jednu z následujících kategorií, která dle vás odpovídá vašim znalostem. (JEDNA MOŽNOST)

- Začátečník (zapnout PC, spustit program, ovládání příslušenství PC)

- Mírně pokročilá (+ znalost základních programů a jejich funkce, internet)
- Středně pokročilá (+ ovládání internetových funkcí, základní přehled)
- Uživatelská (+ využívání většiny funkcí MS Office, nebo podobných)
- Pokročilá (+ řešení menších problémů s PC (HW a SW))
- Expert (+ základní programovací jazyky – Java, CC+, Base,...)
- Odborník (+ Aktivní využívání programovacích jazyků)

6. Označte, které systémy vaše škola používá pro komunikaci mezi školou, učiteli a vámi (VÍCE MOŽNOSTÍ)

- Moodle
- iŠkola
- Škola OnLine
- Tahuti
- Jiné, vypište

7. Jak vnímáte používání těchto systémů jako pomůcku ve studiu? (JEDNA MOŽNOST)

- Velmi pozitivně
- Pozitivně
- Neutrálně
- Negativně
- Velmi negativně
- Nevím / Nezajímá mě to

8. Jaký vliv na výuku mají podle Vás tyto technologie? Zakroužkujte všechny možnosti, které jsou podle vás důležité. (VÍCE MOŽNOSTÍ)

• Podpůrné	• Nedostačující zpětná vazba
• Zvyšuje pozornost při výuce	• Matoucí
• Zajímavý obsah	• Doplnkové
• Konkrétní informace	• Zábavné
• Aktivizující	• Pozitivní
• Snižuje pozornost při výuce	• Negativní
• Zbytečné	• Žádný
	• Důležitá součást

9. Ocenili byste posílání úkolů v elektronické podobě emailem či pomocí Moodle? (JEDNA MOŽNOST)

- Určitě ano
- Nejspíše ano
- Možná ne
- Ne

10. Chtěli byste být upozorňováni na úkoly nebo jiné školní události pomocí facebooku, emailu nebo jiné služby? (JEDNA MOŽNOST)

- Určitě ano
- Možná ano
- Možná ne
- Ne

11. Měli byste zájem stahovat si učební materiály ze školního serveru, případně si je nechávat zasílat na email? (JEDNA MOŽNOST)

- Určitě ano
- Možná ano
- Možná ne
- Ne

12. Jakým způsobem nejčastěji komunikujete se svými učiteli, například pomocí emailu, chatu, facebooku nebo jiným způsobem? (JEDNA MOŽNOST)

- Facebook
- Moodle
- Email
- Školní informační systémy
- Chat
- jiné

13. Kdyby vaši vyučující používali pracovní profil na facebooku, byl by to pro vás přínos? (JEDNA MOŽNOST)

- Rozhodně ano
- Ano
- Možná ano
- Možná ne

- Ne
- Rozhodně ne

14. Co by měl takový profil obsahovat? (VÍCE MOŽNOSTÍ)

- Požadavky na příští hodinu
- Materiály ke studiu
- Odkazy na zajímavé stránky či články
- Upozornění na školní události (volno, suplování,...)
- Vzorové autotesty

15. Myslíte si, že by byli vaši vyučující ochotni na takovémto profilu odpovídat na vaše dotazy k učivu nebo k úkolům? Pokud ne, napište důvod. Pište jednoduše a vstřícně, možno jako odrážky.

- Ano
- Ne

16. Jak často využíváte možnost komunikace s učiteli nebo školou pomocí elektronické komunikace? (JEDNA MOŽNOST)

- Každý den
- Alespoň jednou za týden
- Alespoň jednou za měsíc
- Alespoň jednou ročně
- Nikdy

17. Je podle vás aktuální stav elektronické komunikace mezi vámi a školou dostatečný? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Pravděpodobně ano
- Pravděpodobně ne
- Ne
- Nevím / Nezajímá mě to

18. Využíváte nějaký elektronický komunikační kanál pro odevzdávání esejí, projektů či úkolů? Napište jaký nejčastěji.

- Ano
- Ne

19. Myslíte si, že elektronická komunikace má pro vás pozitivní přínos pro studium? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Pravděpodobně ano
- Pravděpodobně ne
- Ne
- Nevím / Nezajímá mě to

20. Jaké školní komunikační programy či stránky znáte? Pokud nevíte, neuvádějte.

21. Chtěli byste ve větší míře používat elektronickou komunikaci se svými učiteli? (JEDNA MOŽNOST)

- Ano
- Pravděpodobně ano
- Pravděpodobně ne
- Ne
- Nevím / Nezajímá mě to

22. Změnil se váš komunikační vztah s učitelem pomocí elektronické komunikace? Pište jednoduše a vystižně, možno jako odrážky.

- Ano, a jak? Popište vlastními slovy.
- Ne

23. Jaký vliv má podle vás elektronická komunikace na celkovou komunikaci mezi vámi a učiteli nebo školou? Pište jednoduše a vystižně, možno jako odrážky